

מבוא לפסקי מהרי"ח

הוצאת מאגנס

יום חג הוא לעולם התורה והוגיה, עם דבר הגלות פסקיו החשובים של המהרי"ח - מורנו רבי יחזקיה ממידבורק, הרואים כאן אורם לראשונה. רבינו היה תלמידו של האור זרוע, וחברו של המהר"ם מרוטנברג, ופוק חזי מש"כ עליו המהר"ם בתשובותיו [בשו"ת מהר"ם מרוטנברג חלק ד דפוס פראג סימן צח], וד"ל: חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר וחלילה [לי] להתיר מה שאסר מהר"ר חזקי, ואף שצידד המהר"ם עצמו להיתר בענין ההוא, הסיק שאינו מתיר כלל עד שיתרפא מהר"ח ואבחנה דבר עמו.

ובאור זרוע [ח"א הלכות שליח ציבור סימן קיד] השיב לו תשובה, וכתב לו: פגעתי בבחור הממלא מקום אבותיו, ואראה והנה מור ואהלות נוטפות שפתותיו, כי ת"ו חיים אותיותיו, וניכרים מעשיו מתוך מחשבותיו, ומתקו לי מדבש שאילותיו, כי מיישר אורחותיו, בדרך טובים האהובים בחור נחמד הרב ר' יחזקיהו בן הרב ר' יעקב זצ"ל. וע"ע בסימן תשמד כשהביא מחלוקת רבינו עם ר' יצחק שכתב עליו ועל ר' יצחק בלשון רבותי יע"ש.

דבריו של רבינו מובאים רבות בדברי הפוסקים שאף נקטוהו להלכה פעמים רבות, ובפרט במרדכי ובהגהות מיימוני, ורבות מובאים דבריו בהגהות אשר"י. אף בשו"ת מהר"ח או"ז הביא פסקי רבינו בג' מקומות [כג, צה, קנט].

בספר אור החיים [לר"ח מיכלין] כתב שרבינו חיבר ג' חיבורים, א. פירוש לתלמוד, והובא במרדכי קידושין סי' תק"י ^{הערה} ובבא קמא סי' קע"ד. ב. תוספות, הובא בהגהות מרדכי רפ"ב דשבת. ג. פסקים, הובאו בתשובה הנדפסת בתוך תשובת הרשב"א ח"ב סי' כ"ח, ובמרדכי ס"פ מי שהיה נשוי, ובשבועות סי' תשע"א, ובמקומות אחרים, ובתשובות מיימוניות לסדר נזיקין סי' י"ט כ' כ"א, ולספר משפטים סי' נ"ט, ולספר שופטים סי' י"ד, ומהם לקוח המובא בשמו בהגהות אשרי כנראה למעיין וכמפורש בתשובת מהרי"ל סי' ס"ד. אמנם על פי מה הנראה בחיבורינו זה יש לדון בזה, דבאמת התוספות והפוסקים זה חיבור אחד, אלא שרבינו כתב דברי התוס' אליבא דהלכתא.

בבל מקום שנכתב בחיבור זה ר"ת פר"י הכונה פרישת רבינו יחזקיה, או פסקי ר' יחזקיהו, וכנראה נערכו פירושי פסקי רבינו ע"י תלמידיו, והם כתבו לשון זה להורות שזה מפרישת רבינו או מפסקי, [ויש לציין שבחיבור זה משמע יותר שזה ר"ת פרישת רבינו יחזקיה ולא פסקי רבינו יחזקיה, ולדוגמא עיין בסוף סימן תשכז]. וכן נמצא במרדכי הרבה פעמים פסק או פירוש שחתום פר"י, וכ"ה בפסקי מהר"ם על עירובין הובאו כמה מפסקי רבינו על פרק הדר, ובסוף הפוסקים חתום ע"כ מפסקי ר' יחזקיהו.

ועיין במרדכי השלם על ר"ה ש"ל ע"י מכון ירושלים במבוא עמ' 21 שהביא שבאחד מכתבי היד של המרדכי היה כתוב שבכל מקום שנכתב פר"י היינו מפרישת רבינו יחזקיה, וכן איתא לשון זה בהגהות אשר"י כתובות פ"א סימן א' וסימן כג ופ"ב סימן י'. ויש לציין שבהרבה מקומות מביא ההגהות אשר"י בסוף פיסקא: פר"י מהרי"ח, והיינו שההגהות אשר"י העתיק את כל הפיסקא מדברי רבינו כולל את החתימה פר"י, ואח"כ חתם מהרי"ח, להודיע מקור הדברים שהם מרבינו, [ויש מי שכתב שהכונה שכן הביא רבינו בשם ר"י, וזה אינו כמבואר בחיבור זה כמה פעמים וכגון בסימן תשכז שאיתא שם: פר"י הן הן הדברים הנקנים באמירה כגון שעמדו מיד וקדשו רשב"ם ור"י דחיה, וע"כ הכונה פר"י היינו פרישת רבינו יחזקיה. ופשוט].

יש לציין שדברי רבינו מקבילים בהרבה מאד מקומות לתוס' הרא"ש, ובהרבה מקומות התוס' הרא"ש ממש כמעט בלשון רבינו, ויש מקום לומר שהרא"ש קיבל מרבינו, [שהרי הרא"ש היה תלמיד מהר"ם שהיה חברו של רבינו, וכן נמצא בהגהות אשר"י בריש פ"ב שהביא תשובה שהשיב ר"ח לרא"ש, ואולי זה רבינו, אמנם אין זה ראיה מספיקה], או שעכ"פ משורש אחד יצאו דברי שניהם, ולכן בהרבה מקומות אפשר ללמוד מדברי התוס' הרא"ש המבוארים בהרחבה על דברי רבינו.

אף שבדרך כלל דברי רבינו דומים לדברי התוס', וחשיבותם היא רק בידיעת דעת רבינו בענין, מ"מ פעמים שיש בהם דברים חדשים. כגון, בדף ל, א פיסקא תשסה שכתב שיוכיח אדם את בנו עד שיהא בן כ"ד, אבל להכותו אסור משום שאסור להכות את בנו הגדול, וזה דלא כהב"י והרמ"א שנקטו שרק מכ"ד שנה ואילך אסור.

הוצאת מאגנס

ובגון שם בפיסקא תשסו כתב שחייב אדם ללמד את בן בתו תורה כמו את בן בנו, וכן כתב הש"ך ביו"ד סימן רמה ס"ק א כע"ז יע"ש. וכגון בדף לט, א פיסקא תשצג שהביא בשם ר"י הלבן שאין חדש נוהג בחו"ל, וזהו מקור חדש למנהג שנהגו בחו"ל שלא לחשוש לחדש, ועיין בב"ח יור"ד סימן רצג ובאחרונים שטרחו ליישב המנהג, וכאן נמצא יסוד ובסיס נאמן להיתר.

עוד יש לציין שהב"ח שם הביא בשם תשובת הריב"א שאין חדש נוהג בחו"ל בשל גוים, ואם כי אין הדברים שוים ממש, מ"מ יש לומר שזה כשיטת הר"י הלבן הנ"ל, וחשיבות יתירה יש לזה עפ"י דברי הכנסת הגדולה שהר"י הלבן זהו ריב"א עצמו. אמנם גם אם נאמר שהריב"א היה רבו, [וכדעת ספר בעלי התוספות], עכ"פ למדנו שדעת הר"י הלבן היא כדעת רבו הריב"א.

הוצאת מאגנס

ובגון בדף נ, ב שכתב שלדעת ר"ח דבסבלונות חיישינן למיעוטא חיישינן אף למיעוטא דמיעוטא.

לגבי חלוקת הסימנים אפשר לומר שזה דומה לחלוקה במרדכי שגם שם בהרבה מקומות אי"ז בסדר נכון כלל ואין בזה טעם ברור, כמו כן כאן דאף דברוב הפעמים החלוקה היא לפי הפסקים, מ"מ בהרבה מקומות אין שייכות כלל בפיסקא, כגון סימן תתמו ועוד הרבה. בנוגע למקורות השתדלנו לציין עד מקום שידינו מגעת, מלבד הדברים שמקורם במשנה ובגמרא בסוגיא עצמה.

הוצאת מאגנס

בעבודתינו עמלנו רבות לפענח כתב היד, להביא בתכלית הדיוק, ונוספו בו הערות מחכימות בשולי הגליון להאיר ולציין דברותיו, מלאכת אומן של הרב אברהם ישעיהו שולביץ שליט"א שהפליא לעשות בהבאת מראי מקומות והערות להאיר עוצם תורתו של רבינו, זכות רבינו זיע"א תעמוד לו ולזרעו עד עולם.

הוצאת מאגנס

המערכת

הוצאת מאגנס

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

אהל חייא <לזכר הגר"ח צוובנר זצ"ל> ספר זכרון עמוד מס : 95 הודפס ע"י אוצר החכמה

פסקי מהרי"ח על סדר מסכת קידושין

והא לך מסכת קדושין

ב.ג. [תרפד] האשה נקנית בכסף ובשוה כסף, ודוקא בשוה פרוטה. ובשטר כתב על הנייר או על החרס אע"פ שאינן פרוטה בתך מקודשת לי, או הרי את מקודשת לי, אע"פ שאין עדים חתומי עליו רק מסירה מקודשת^א. ובביאה. ואין האשה נקנית בחליפין אפי' שוה פרוט^ב, ודוק^ג כשמחזרת החליפין אבל אם היא מעכבת לעצמה מיקני' (בשטר) [בכסף].

[תרפה] ובשאר מילי דמיקני' בחליפין אפילו הגוי קונה, [ו]יכול לשלוח הרשאה ביד הגוי. אבל אין לכתוב וקנינא מיניה אלא וקנינ' מן הגוי, פר"ת^ד.

ה. [תרפו] רב הונא אמר חופה קונה, ורבא אמר שתי תשובות בדבר, ואביי מתרץ לה^ה.

[תרפז] נתן לה ואמ' לה הרי את מקודשת או מאורסת לי או את לי לאינתו או כל לשו' שמשמ' לשו' אישות וקידו' הרי זו מקודשת.

[תרפח] אבל הריני מקדש' לך אינה מקודשת ואע"פ שנתן הוא.

[תרפט] נתנה היא ואמרה היא פשיט' דלא הו' קידוש', אבל נתן הוא ואמרה היא ספיקא^ו.

ו. [תרין] ודוק' שלא דיבר עמה על עסקי קידושה, [אבל דיבר] מקודשת מידי דהוה אנתן לה בשתיקה^ז.

[תרצא] אמ' שמואל אמ' לה בקידוש' הרי' בעליך הריני ארוסך אין כאן בית מיחוש, דכי יקח ולא שיקח את עצמו.

א. ולכאורה יש לדייק מלשון רבינו דסובר דאי"צ לומר לה הרי את מקודשת לי בקידוש' שטר, וכ"ד המאירי במשנה בשם חכמי ההר והשלטי הגיבורים, ודעת הרמב"ם אישות פ"ג ד"ח, והתוס' ריד' ו, א. דגם בשטר צריך אמירה, וכ"מ בריטב"א ה, ב.

ב. והובא בתוס' ג, א ד"ה ואשה.

ג. לכאורה משמע מסתימת דברי רבינו דהלכה כרב הונא, או דעב"פ זה ספק וכדפסק הר"ח בפירושו (והובא גם בשאר ראשונים), מדכתב: דרבא פריך על רב הונא ואביי מתרץ הקשות, ומשמע שבמסקנה קיימין בדברי רב הונא. אמנם דעת התוס' ה, ב ד"ה חופה דלהלכה חופה אינה קונה. ואולי יש לומר שגם כן היא דעת רבינו, וכאן לא בא לפסוק דלהלכה, רק שמביא דברי הגמ'.¹²³⁴⁵⁶⁷

ד. לכאורה משמע מלשון זה דחיישין מדאורייתא, וכ"ה לשון הרמב"ם בהל' אישות פ"ג ה"ב. אך בגמ' ה, ב אמרינן דנתן הוא ואמרה היא ספיקא היא ודחיישין מדרבנן, וכ"כ הרי"ף ב, א הרי"י מיגאש (והובא דבריו לקמן בספרו, והרא"ש ס"ס א. ועיין ברין שם שביאר שמלשון הרי"ף משמע שמדאורייתא אי"ז ספק כלל, אלא דמדרבנן בעלמא החמירו

[תרצב] וכן בגירוש' איני בעליך איני ארוסך אין כאן בית מיחוש, ושילח ולא שישלח את עצמו.

[תרצג] הרי את מקודש' ולא פי' לי, הויא להו ידיים שאין מוכיחות.

[תרצד] היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה ונתן לה גטה וקידוש' ולא פי', ר' יוסי אומ' דיו, וכן הלכה, והוא שעסוקי' באותו ענין.

[תרצה] כל מי שאינו יודע בטיב גטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן לעשות הוראה. וגם לא ידבר עם נשים על עסקי גטין וקידושין^א.

[תרצו] האומ' לעבד אין לי עסק כך יצא לחירות וכגון בשטר. ו**[תרצח]** המוכר עבדו לגוים יצא לחירות וצריך גט שיחרור, ואם כתב לכשתברח ממני^ב אין לי עסק כך זהו שיחרורו, פר"י אע"ג דלא אמ' מעכשיו דמעכשיו בעי למימ', אלא דאי אפשר בשביל גוי. מיהו משוך פרה זו ולא תקנה כי אם לאחר ל' יום צריך מעכשיו. וכן המוכר שדהו בחזקה או בשטר אי אמ' מעכשיו זכי לאחר ל' יום קני, ואפי' אי נקרע השטר או (נמכר) [נאבד].

[תרצט] ודוקא דבר שבא לעולם, אבל דבר שלא בא לעולם אפי' אמ' מעכשיו אינו מועיל אם נקרע השטר, (אבל) למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (כלל). ואי לא אמ' מעכשיו אי איכ' השטר ברשותו שלם בסוף ל' יום קני, ואי לא לא קנה. ובכסף קנה אע"פ שנתעכלו המעות קודם ל' יום, פר"י^ה.

לעשות הדבר כספק קידושין להצריכה גט ונהוסיף שוה דלא כהרמב"ם הנ"ל, ובגוף שיטת הרמב"ם בזה ע"ע בבית שמואל סי' כז ס"ק כב, בכנסת הגדולה בטור שם סעיף נב, בשו"ת מהרי"ט ח"א סימן קלח ד"ה ואחר, ובפרי חדש ייד' כללי הספק ספיקא ס"ק א ד"ה וא"ת, משי"ב בזה.

ה. וכ"כ הרא"ש ס"ס א, ונהוסיף דודאי לא מיגרע יותר מחמת אמירתה. ו**ו.** וכ"פ רבי עזריאל ו, א בתוס' ד"ה לא, ועיין בתוס' שהקשו לפי"ז דתינח בקדושין בגירושין מה בכך שישבור שאינה מגורשת, ותיגרע דשמא איכא למיחש לכהן, ויע"ש עוד משי"ב בזה. אך רש"י ותוס' ד"ה אפי' פירשו דהגידון לענין דין שצריך לדעת את הדין של רב הונא אמר שמואל לענין לפסוק כן לשואלים. ועיין בסמ"ג מ"ע מח שהביא ב' הפירושים (וע"ע בשלטי הגיבורים ב, א אות ג).

ז. אך לפנינו הגירסא: לכשתברח ממנו, וכתבו התוס' ד"ה כשתברח דבדוקא נקטינן כן דאל"כ יהיה העבד כן חורין מיד, וממילא יתחייב מיד במצות ולא יוכל לקיימו בבית הגוי. ואולי צ"ל: ממנו.

ח. וכ"כ התוס' ביבמות צג, א ד"ה קנויה בשם ר"י יע"ש. וע"ע בכתובות פב, א ד"ה הא.

[תש] המקדש במלוה אינה מקדש' פ"י אפי' המעות עדיין בעין אם הרויח לה זמן ואמ' לה התקדשי לי באותה הגאה שאני מרויח לך הזמן מקדש', ואסור לעשות כן משום הערמת ריבית.

[תשא] ור"י פי' דאין זה הערמה אלא ריבית גמור', אלא מפר"ת דנתן פרוטה לבעל חובה (שהרויח) [שירויה] לה זמן, וכ"ש אם מחל לה כל החוב שהיא מקדשת. אבל ר"ח אינו אומ' כן.

[תשב] מתנ' על מנת להחזיר שמה מתנה למכר ולכל מילי.

[תשג] מיהו גבי פדיון הבן אסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות.

[תשד] ולגבי קידושין אינ' מקוד' מדרבנן דמיי' לחליפין.

[תשה] מיהו צריך לכפול תנאי, ותנאי קודם למעשה, והן קודם ללא. אי נמי אזלינ' בתר אומדנא.

ז. [תשו] תן מנה לפלו' ואקדש אני לך מקדש' פ"י כגון שיחידו' ואמ' התקדשי לי במנה זה.

[תשו] הילך מנה והתקדשי לפלוני מקדשת, תן מנה לפלו' ואקדש אני לך מקדשת. הילך מנה ואקדש אני לך אם הוא חשוב

פ. מכאן יש להוכיח לכאורה דבכל מקום שנכתב כאן פ"י אין הכונה לר"י בעל התוס', אלא לרבינו והקיצור הוא פרישת רבינו יחזקיה, או פסקי רבינו יחזקיה, וכנ"ל בהקדמה, דהרי ע"כ כאן אין כונת רבינו לר"י שהרי כותב בהמשך שר"י פירש בא"א.

י. וכ"ה בתוס' ז, ב ד"ה דארוחת.

יא. דברי הר"ח הם בפירושו כאן, ודעתו דאינה מקדשת בהרוחת הזמן אלא אם כן היא מחזירה המעות לידיו, והוא נותנם לה מחדש לשם קדושין. וכן הובאו דבריו בטור באהע"ז סימן כח. וע"ע בראב"ד בהל' אישות פ"ה הט"ו בשם הראשונים שכתב דשמעתין מיי' במזומנים בידה המעות לפורעם לו ולכך מהני ואי"ח של מקדש במלוה. ועיין ברמב"ן שתמה על הר"ח, וכ"כ בתוס' ר"י הוקן שפירוש הר"ח תמוה.

יב. בגמ' איתא כן לענין תרומה דאסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, ולענין פדיון הבן להור"א איתא דאינו פדוי, ודחינן דבבבולו קני, וסובר רבינו דלמסקנה בפדיון הבן נמי אף דקנה אסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע, וכן כתב המרדכי סימן תפא בשם תוספות.

יג. וכ"כ התוס' שם ד"ה לבר בשם ר"י, והוסיפו דצ"ל דאפקיענהו רבנן לקדושין מיניה, וכ"כ הרא"ש בסימן כ (מתשובת ר' משה הכהן). וכ"ה לשון הר"ח בפירושו דזה משום גזירה שלא יאמרו אשה נקנית בחליפין.

יד. וכן נקטו התוס' שם ד"ה לא החזירו דבכה"ג אי"צ תנאי כפול משום דאיכא אומדנא דמוכת.

טו. לכאורה צ"ל: שחזר.

טז. וכ"כ הר"י מיגאש, הרמב"ם בהל' אישות פ"ה הכ"א, והרא"ש סי' ו (וכ"ה בתוס' הרא"ש). וכ"כ הר"ח לענין אדם חשוב, אמנם הם נקטו שחזר ואומר הרי את מקדשת לי בהנאה שיש לך שעשיתני על פיך, (או באדם חשוב בהנאה שקבלתי ממך). ועיין עוד בר"ן ג, א ד"ה תן

מקדשת בההיא הנאה דמקבל לה מיניה מתקדשת לו.

[תשא] וכן לענין ממונא.

[תשמ] התקדשי לחצי מקדשת, חציך מקדש' לי אינה מקדשת.

[תשי] אמ' חציך מקדשת לי בחצי פרוט' וחציך בחצי פרוט' ז: (מכל) [וכל] ענייני חצאי קאי בתיקל.

[תשיא] שתי בנותיך אפי' קטנות לשני בני בפרוט', ופיר' איזה לזה ואיזה לזה"ל קאי בתיקל.

[תשיב] התקדשי לי במנה ונתן לה דינ' הרי זו מקדשת וישלים. ח

[תשיג] היה מונה והולך ורצה אחד מהם לחזור אפי' בפרוט' אחרונ' הרשות בידו.

[תשיד] במנה זה ונמצא חסר [אינה מקדשת], דינ' [רע] או דינ' של נחשת מקדש', וכגון דיהב לה בליליא או אישתכח ביני וזוי הרי זו מקדשת, וכגון דנפיק על ידי הדחק.

[תשיה] התקדשי לי במנה ונתן לה משכון עליהן אינה מקדש' דמנה אין כאן משכון אין כאן. וכן במכר. וי"א דה"ה במתנה, ואין גרא לר"י.

שהביא דאחרים פירשו דאפילו לא אמר כלום מקדשת דלא גרע ממדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה דמקדשת אע"פ שלא פירש, ולא דמי לנתן הוא ואמרה היא דשם הוא נתן תחילה וממילא אין ראייה שהנתנה היתה לשם קידושין אלא ע"י דיבורה ולכך לא מהני, אבל כאן הוא עושה מעשה קדושין לגמרי, והדיבור שלה הוא הוכחה על המעשה שלו שהוא מעשה קידושין גמור. ועיין בחידושי הגר"ט שביאר שורש המחלוקת בזה.

יז. וכ"כ הר"ח. אך יענין ברמב"ם בהל' אישות פ"ג ה"י שפסק דבחציך מקדשת בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה, או בחציך בפרוטה וחציך בפרוטה, מקדשת גמורה, אבל בחציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר ושני חציך בפרוטה בזה רק הויין ספק מקדשת, וכתב בחידושי הרשב"א דזה כשיטתו בכל מקום לפסוק כאם תימצי לומר. ויענין שם מה שתמה על דעת הרמב"ם בזה וכן תמה הראב"ד בהשגות שם, ועיין בר"ן ובלח"מ מה שתירצו בזה, ומסיק דמסתברא דבבבולו הויא ספק מקדשת, והוסיף דהר"ף לא הזכיר מכל אלו כלום. וע"ע בקובץ שעורים אות עב עג מש"כ בביאור מחלוקת הרמב"ם והראב"ד.

יח. וכ"כ התוס' ז, ב ד"ה שתי.

יט. ומשמע דהיינו אפילו במנה סתם, והיינו כרב אשי דאמר מנה והולך שאני. וכ"ה ברא"ש ובטור אבה"ע סימן כט. אך יענין ברי"ף ד, א שנקט כתיורין קמא בגמ' דמונה והולך מיי' במנה זו, ולפי"ז במנה סתם אפילו מונה והולך הוי תנאי והרי זו מקדשת וישלים, ועיין בר"ן שם ד"ה אמר ר' אלעזר שביאר שדעת הר"ף דכיון דהך אוקימתא נאמרה בסתמא הלכה כן, יע"ש. וכן דעת הרמב"ם בהל' אישות פ"ז ה"ז. וע"ע ברשב"א מש"כ בזה.

כ. ועיין בתוס' ת, ב ד"ה מנה שהביאו ג"כ ב' שיטות בזה, אמנם שם כתבו כן בשם ר"ת דמתנה חלוקה ממכר. ועיין ברא"ש סימן י

אהל

פסקי מהרי"ח – ח:

חייא

פט

מיהבה לאו כלום הוא, ואם אמרה הבה גירדא לאו כלום היא ואינה מקודשת.

[תשובה] ¹¹⁵⁴⁵⁶⁷הילכת' שיראי לא צריכי שומא קודם קידושין, כגון אמ' לה דשוי חמשין ובלבד שישוה חמשין. ור"ת² מפר' דווקא שיראי אבל אבן טובה לא דעבידי דטעו בה טובא צריך שומא, הילכך ומיכא' נהגו שלא לקדש בטבע' שיש בה אבן³.

[תשובה] שטר אירוסין שכתבו שלא לשמ' פסול, כתבו לשמה ^ט ושלא מדעתה רבינא ורבא אמרי מקודש'. בפ' הנושא [כתובות קב, ב] [תשכו] אמ' רב אשי כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך אין צריך ליכת', א"כ סבירא ליה דהכא אינה מקודש' כדאית' התם⁴ דכת' רבנו יוסף טוב עלם בסדר תנאים ואמורא' דהלכה כרבינא לגבי רב אשי. ור"ח פוסק (כחד) [בחד] לישנ' דהלכה (כרבנן) [כרבא] ורבינא דאמ' מקודשת, וכן בה"ג בסוף קידוש' [פד, א] ^{כט}, אבל ר"י פוסק כרב אשי לגבי רבינא. פר"ח דהלכ' כרב פפא ורב שרביאל. ור"י דחיה, אבל ראיותיו אינן ראיותל⁵. פר"י הן הן הדברי' הנקנין באמירה כגון דמיד עמדו וקדשו רשב"ם, ור"י דחיהל⁶.

[תשובה] בהערא' אינה מקודשת היכא דלא גמר ביאתו, ואם י. פשטה ידה וקבלה קידוש' מאחר קודם גמר ביאה מקודש' לשיני, אבל פירש שרוצה לקנות בהעראה גירדא קני

כד. לפנינה על מנת שיקבלום לי.

כה. ועי' תוס' ר"י הזקן ומאירי.

כו. וכ"ה בתוס' ט, א ד"ה והלכתא, ובמרדכי בסימן תפח בשמו. ויע"ש במרדכי בסימן תפז שהביא דדעת הראב"ה דבדיעבד מקודשת ודלא כר"ת, וכ"כ בהגהות הרמ"א שם.

כז. וכ"כ במרדכי סימן תפז יע"ש.

כח. כונתו כמ"ש הרא"ש בסימן טז ובתוס' הרא"ש דמדאוקי רב אשי שם כרב גידל משמע דס"ל דבכה"ג אינה מקודשת. ולכאורה הלשון חסר כאן דדרי רבינו יוסף טוב עלם פסק כרבינא לגבי רב אשי, ועיין ברא"ש.

כט. וכ"פ בתוס' ר"ד יע"ש.

ל. לכאורה כונתו דר"ח פוסק בחד לישנא דהלכה כרבא ורבינא היינו שמביא שיש אומרים שהלכה כן, אבל הוא עצמו פסק כרב פפא ורב שרביה, וכן מבואר בפירוש ר"ח לפנינו יע"ש.

לא. ועיין בתוס' הרא"ש שמבואר הרהי' לראית הר"ח. ודעת רבינו כהר"ח. וכ"פ הר"ף (א, א) והרמב"ם בחל' אישות פי' ה"ד, וכ"ה במרדכי סימן תפח בשם ספר חפץ. אמנם יעין ברא"ש סימן טז שמסיק דכין דאיפלגו בה רבנותא עבדינן לחומרא ומקודשת מספק יע"ש, וכ"כ הטור בשם הרמ"ה.

לב. וכן הוא בתוס' ט, ב ד"ה הן דברי הרשב"ם והדריה לדבריו, וושם הרהי' היא בסתמא, אמנם הרבה מדברי התוס' יסודם בשם ר"י.

ח: [תשיו] קידש במשכון דאחרים מקודש' אפי' משכון בהלוואת⁷, ור"י מפר' דווק' שהלווהו בלא שטר אבל בשטר אינה מקודשת אלא במשכנו שלא בשעת הלוואת⁸.

[תשיו] התקדשי לי במנה ושויתינהו קמיה או לכל דבר האבד אינה מקודש'.

[תשיח] השואל חפץ וקידש בו נרא' דאינה מקודש', ולא דמי למשכון דקני מדר' יצחק כנגד החוב וזכה בחוב, אבל בחפץ השואל צריך להתזירו א"כ מידי לא יהיב לה. מיהו אם קידש' בהנאה שנשתמש בו כל זמן שאילתה צ"ע אם מקודשת דקימ' לן אין השואל רשאי להשאל וכו'⁹.

[תשיט] התקדשי לי במנה תנהו לאבא או לאביך או לפלו' אינה מקודשת, על מנת שיקנום¹⁰ לי מקודש'.

[תשך] תנם על גבי סלע אם היה הסלע שלה מקודשת, של ^{אפי' התנתה} שניהם בתיקו. פר"י אפילו הניח ברשות' לגמרי תיקו כיון דאמ' לה הנח במקום שיש רשות לבעל דילמ' הוי סילוק דברים¹¹.

[תשכא] התקדשי בככר תניהו לכלב אינה מקודשת, ואם היה כלב שלה מקודשת, כלב ורץ אחריה תיקו.

[תשכב] תניהו לעני אינה מקודש' ואפילו עני הסמוך עליה.

ט. **[תשכג]** היה לו תמרים או דבר אחר ואמרה לי' איתתא הב לי חדא ואמ' לה אי יהבנ' לך מקדשת לי, ואמר' הבה

שהביא ג"כ ב' הצדדים ומסיק דא"ח בין מתנה לקדושין. וע"ע בבעל העיטור מאמר שני-קנין (מהדורת ר' מאיר יונה יב), שסובר שיש חילוק בין קדושין למתנה. וברעת הר"י מוגאש נקט שם שא"ח בין מכר למתנה יע"ש.

כא. כ"ה בתוס' ח, ב ד"ה משכון.

כב. וכן מבואר באור זרוע פסקי ב"מ סימן רעו, ויע"ש שכן דעת בה"ג, אך רבינו יצחק בר שמואל פליג עליו וס"ל דבבשעת הלואתו אינו קונה בכל גונא ואפילו במלוה בלא שטר, והאור זרוע מסיק כהבה"ג.

¹¹⁵⁴⁵⁶⁷וכן הביא הרשב"א בגיטין לו, א בשם בעל הלכות גדולות, ויע"ש מה שתמה עליו בזה. וכ"מ בתוס' גיטין לו, א ד"ה שאני דבבשעת הלואתו לא קני למשכון לענין לקדש אשה בכל גונא, וזה כשיטת רבינו יצחק בר שמואל הנ"ל שהוא הר"י סתם בעל התוס'. וא"כ לכאורה זה סתירה בדברי ר"י דבא"ז מבואר להדיא דר' יצחק בר שמואל ס"ל דא"ח בין מלוה בשטר למלוה בלא שטר, וכאן מבואר שדעת ר"י דיש חילוק, ואולי הכונה כאן לרבינו והקיצור ר"י היינו רבינו יחזקיה. וכן מבואר בתוס' ר"י הזקן כאן דבבשעת הלואתו אינו קונה, ומשמע דבכל גונא הדין כן. ויש להעיר דברור שחיבור זה אינו מהר"י הזקן מכמה ראיות, וכמ"ש מדפיסי וילנא יעין בעמוד השער השני, וכן מוכח ממה שמביא הרבה את הרמב"ם, מה שלא נמצא כן באף תוספות, שרובם בנויים על דברי הר"י הזקן.

כג. ועיין ברא"ש סימן כ שהאריך בכל זה הרבה, ומסיק דאינה מקודשת אלא א"כ השאילה לו ע"מ לקדש את האשה, ועי"ש בקרבן נתנאל (אותיות ח ט) מש"כ בזה. וע"ע במרדכי סימן תפח מש"כ בזה.

אפי' לא גמר ביאתו ופירש'ל. ור"ת פיר' לבסוף דהערא' קונה בכל ענין'ל. וביאה אי אירוסין או נישואין עושה תיקו.

יא. [תשכח] עבד שנמצא לסטים מזויין או מוכתב למלכות קלא אית ליה סבר וקביל, פרש"י. אבל ר"ת אומ' דהוי מקח טעות. וכן הנהן דפ' האומנין [ב"מ פ, א] נכפית שוטה שעמומי' וכל דבר המבטל ממלאכ'ל. ויש מפרש'י דאי יהיב זוזי לא מצי הדר ביה במוכתב למלכות אי בלסטים מזויין'ל.

[תשכט] בנתיה דר' ינאי וכל דקפדן אנפשיהו ולא מקדשי על ידי שליח רק באותו דקפדי לפרש"י, ור"י אומ' דעל ידי שליח מקדשי בדינ' לב"ש ובפרוט' לב"ה'ל.

יב. [תשל] אמ' שמואל קידשה בתמרה חיישין שמא שוה פרוטה במדי. מיהו רב חסדא ורבנן לא סבירא להו הא דאמ' שמוא' ושריא לעלמא. מיהו אי לא שוויא בהדיא שעתא ולאחר זמן הובא' לפניו ויצא הקול דבהדיא שעתא שוה פרוט' הוה חישיין, אע"ג דבכי האי גוונא בשבוייה הקילול'.

יב: [תשלא] בכולהו לא מנגיד רב אלא אמאן דמקדשי בביאה ובלא שידוכין, איכ' דאמ' אפי' בשידוכי' משום פריצותא שעושה תחילת קניינו בביאה, פר"ל'.

[תשלב] וחתן הדר עם חמיו לא מלקי ליה'ל, אבל אי דיימ' חמותי' מיניה אי חליף אפיתח' מנגדינן ליה.

[תשלג] ההוא דקדיש בציפתא דאסא אמרו ליה הא לית בה פרוטה אמ' להו תיקדוש בד' זחי דאית בה ואישתק' [מקור: חסידות]

לג. והיינו כדעת הרשב"א והריב"ם בתוס' י, א ד"ה כל דאם עשה העראה ופירש או במפרש שרוצה לקנות בהעראה קונה.

לד. וכ"ה בתוס' שם בשמו, והיינו דהעראה ודאי קונה אלא הספק בגמ' היה אם בתחילתה או בסופה, ומש"כ: ור"ת פירש לבסוף, לכאורה כונתו למסקנה לאחר שנתרבתה העראה שהיא כגמר ביאה כמבואר בתוס' שם. יע"ש עוד מה שכתבו בזה.

לה. לכאורה כונתו דבגמ' שם מבואר דהנהו מומין בשפחה הוו מקח טעות וא"כ בהנהו מומין ליחוש לסימפון, וע"כ כפירוש ר"ת דקלא אית להו ולא שכיח, וכ"ה בתוס' הרא"ש.

לו. וכ"ה בתוס' שם ד"ה הנהו דעת רש"י ר"ת ודיש מפרשים שהביא רבינו בשם רבינו אליהו, ובתוס' הרא"ש זה בשם ריב"א.

לז. וכ"ה בתוס' יא, א ד"ה שכן.

לח. וכן מבואר בגמ' יב, א בשיטת רב חסדא. ולכאורה משמע מרבין שפוסק כרב חסדא ודלא כשמואל. וכן דעת ההלכות גדולות (דפ"ג ע"א) והובא גם בראשונים, וכ"כ המרדכי סימן תפט בשם ספר חפץ. אך הר"ח, הרי"ף, הרמב"ם שם, הראב"ן (הובא מרדכי שם), והרא"ש (סימן יז), פסקו כשמואל. וע"ע ברא"ש שם מש"כ בשיטת הרמב"ם.

לפ. וכן הוא בתוס' יב, ב ד"ה משום בשם ר"י הפירוש דפריצותא, ויע"ש שהביאו שר"ת פירש בא"א. ובגוף הדבר משמע דפוסק רבינו כנהרדעי, וכ"כ התוס' שם ד"ה בכולהו יע"ש. וכן משמע ברא"ש בסיומן יח שיש לסמוך להלכה על נהרדעי יע"ש. אך יעוין ברמב"ם בהל' גירושין פ"ז הכ"ז שפסק כלישנא קמא דאבולחו מנגיד רב וכו' משמע לכאורה בר"י

ולא אמרה אין, אע"ג דאשתיק' הוי שתיק' דלאחר מתן מעות ולא כלום היא, היינו היכא שבאה לידה בתור' פקדון ואי שדיתנהו מיחייבא בהו, אבל הכא שבאו לידה בלא אדעת' דפקדון איבעי להו למישדינהו וחישיין'מא.

[תשלד] והיכא דחטף ושדיך סלע מידה וקידשה בו מקודשת, יג. אבל אבל אי לא שדיך לא, מצי אמרה ליה אין שקלי וידי שקלי.

[תשלה] ובגניבה ובגזל דאחרים לא מצי לקדשי אלא לאחר יאוש, אי למ"ד סתמ' הוי יאוש'מב.

[תשלז] מלוה על פה גובה מן הירושין כגון שהודה בשעת יג: מיתה'מב, אי נמי דשמתיה ומת בשמתיה, ואינו גובה מן הלקוחות. קיימ' לן כר' נתן דמוציאין מזה ונותנן לזה'מז.

[תשלז] עבד עברי חלה שלש ועבד שלש אינו חייב להשלים, יז. הא חלה יותר משלש חייב להשלים, ואם עושה מלאכה כל דהו אפי' חלה כל שש אינו חייב להשלים'מח.

[תשלח] הלוח מן הגר מעות אין לו להחזיר לבניו לאחר מיתתו. יז: **[תשלט]** ואם לידתם בקדושה המחזיר להם רוח חכמי' נוחה הימנול', ודווק' הלואה, [מקור: חסידות]

[תשמ] אבל פקדון אין צריך להחזיר פר"ת. ור"י אומ' אין יח חילוק אלא גוי הבא על בת ישראל ונתגייר וילדה אותו ולד אין צריך להחזיר'מז.

מינאש ונהבאו דבריו בספר זה לעיל, ויע"ש בהערות מה שנתבאר בזה. וכן הביא המאירי בשם גאונים ספרד.

נ. לכאורה היינו משום דנקטינן כנהרדעי דבכולהו לא מנגיד רב.

מא. וכ"פ הרי"ף ג, ב והרא"ש סימן יט, והטור באה"ע סימן כח. אך דעת הרמב"ם פ"ה הכ"ה דשתיקה דלאחר מתן מעות אינה כלום, ועיין ברשב"א בר"ן ובמגיד משנה שם שביארו טעמו בזה. וכן משמע בר"ח יע"ש.

מב. כמבואר בגמ' לקמן נב, ב.

מג. ועיין במרדכי סימן תצ ובאגודה שכתבו שהר"ח מביא בשם מהירושלמי דהא דגובה מדיוורשים זה בבגון שהירששים עמדו ליד אביהם משעה שהודה עד שמת, דבכה"ג אין חשש דלמא פרעיה. ורבינו נוקט גונא זו דבזה נמי ל"ש חשש פרעון.

מד. צ"ב מאי שייך פסק זה דהלכה כר' נתן כאן.

מה. וכן הביא בהגהות אשר"י פרק א סימן כז הגהה א פסק זה בשם רבינו. ובאמת שכ"ה להדיא בגמ' יז, א וצ"ל דהביא מרבין להשמיענו שכן הלכה.

מו. וכ"פ רש"י יח, א ד"ה ולידתו. ר"ח, והובא בתוס' ד"ה כאן. ועיין ברמב"ן שהקשה ע"ז דבכל מקום כשאמרין אין רוח חכמים נוחה הכונה שמחזיקין לו רעה, ולא רק שלא מחזיקים לו ע"ז טובה, יע"ש מה שתיירץ בזה, וע"ע ברשב"א שכתב דלא קשיא מידי.

מז. וכ"ה בתוס' ד"ה כאן.

לו אחר ואמ' לו על מנת [שאין] לרבו רשות בו. ור"ת פוסק כר' מאיר אפי' כי האי גזונא [קני] יתהון רבו, וגם פוסק על מנת שתצא בו לחירות אפי' ר' מאי' מודה דלא קנו רבו, ור"י דוחק ומחלוק בין אשה לעבד^ג. ובשטר על ידי אחרים אפי' שלא מדעתו דוכות הוא לעבד, אבל היכא דפיר' דלא ניהא ליה לא.

[תשמז] ועל ידי עצמו נמי דגטו וידו באין כאחד.

[תשמח] ויוצא בשן ועין וכ"ד ראשי אברים שאין חוזרין, איכא כד: למ"ד צריך גט שיחרור^ג. ואע"פ שלא הפילה רק שהדירה שאינה יכול להשתמש בו יוצא לחירות, וכן בעין אע"ג דגם מתחילה היתה נדודה רק שהיה משתמש בו תחילה. ואפי' נתכוון לחטט שינוי לכהל עינו וסמאה יוצא לחירות^ג, ואם היתה נדודה וחטטה לגמרי יוצא כמו כן לחירות.

[תשמט] בהמה גסה ובהמ' דקה דווק' נקני' במשיכ' ולא כה: במסירה^ג. פר"י ואותיות דנקני' במסירה היינו (מושכ') [משיכ'] דווק', ומסיר' דנקט לאפוקי הפקר שאינו קונה החוב, אי נמי מיד ליד בעי^ג.

[תשנ] נכסים שיש להן אחריות נקני' בכסף ובשטר ובחזק'. כו. ובמקום שכותבין השטר לא קנה ויתן לו הדמים ויכתוב לו השטר.

[תשנא] והיכא דמכר שדהו מפני רעתה אע"ג דלא נתן הדמים כו. – כז קנה בשטר גרידא, אי במתנה דליכא דמים. ושאל להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה, אי אגב מקרקעי, ואפי'

גד. וכ"ה בתוס' שם דר"ת פסק כאבא שאול, (ובתוס' הרא"ש זה מפורש יותר). ולכאורה נראה דרבינו מפרש בפירוש הראשון של ר"ת, דלפי' חב' לרבנן אין יכול לעולם לזכות בעבד בין בגדול ובין בקטן, וכאן משמע דהנפק"מ במילתא דאבא שאול היא לקטן שיכול לזכות בו לאחר זמן.

גה. וכ"ה בתוס' כג, ב ד"ה ורבי אלעזר ב' הדיעות.

גז. יעוין ברי"ף ט, א וברמב"ם בהל' עבדים פ"ה ה"ד שפסקו כן, והר"ח פסק כן מספק. אמנם לכאורה אין כונת רבינו רק להביא המחלוקת ולא לפסוק כן.

גז. וברבנן בברייתא כד, ב ודלא כר' שמעון בן גמליאל.

גה. וכ"כ התוס' כה, ב ד"ה בהמה דלרב דזו וזו במשיכה היינו דוקא במשיכה. וכ"ה בחדושי הר"י מ"גאש ב"ב פו, ב. וכ"פ הרמב"ם בהל' מכירה פ"ב ה"ה שבהמה גסה נקנית במשיכה ומשמע אבל לא במסירה, וכ"כ המגיד משנה והכס"מ בדעתו (וכ"מ בהגהות מיימוניות). ועיין עוד בלחם משנה מש"כ בזה. אך רש"י ד"ה נקנית ס"ל דמשיכה גרידא ממסירה, וא"כ לרב דזו וזו במשיכה כ"ש במסירה דנקנית.

גה. וכ"ה בתוס' הרא"ש כאן ובתוס' ב"ב עו, א ד"ה אי כרבי יע"ש עוד מש"כ בזה, ואך שם ליתא התיורין הראשון כאן ברבינו. ועיקר הכרחם דלאו במסירה ממש מיירי משום דבמטלטלין לא מהני מסירה רק משיכה.

[תשמא] אמ' לבתו קטנה צאי וקבלי קידושייך מקודש' דאורית' אע"ג דקטן לית ליה זכייה לנפשי' דאורית^ג.

[תשמב] משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו ולאחר ל' יום פ' שפיר' אם לא אחזור בי עד לאחר ל' יום ובא אחר וקידש' בתוך ל' יום מקודשת לשיני, אבל בסתמ' פלוגת' היא פ"ג [נט, ב]מ.

יט. [תשמג] המקדש במלוה שיש לו עליה משכו' אפילו בשעת הלואתו אפי' בלא חזרת משכון מקודש', כיון שפוסט לה שיעבוד המשכון^ג, ואם היה המשכון של אחר צריך לזכות במשכון.

כא: [תשמד] אשת גוי אסורה מן התורה^ג, וגם גזרו משום נשגז^ג, ולמ"ד נשגה^ג.

כב: [תשמה] עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזק', הנעילו ומתיר לו מנעלו וכר' וגם הגביה את רבו הוא קנא, הגביה רבו לא קנאו לת"ק, ובמשיכה כגון [תקפו] רבו ובא אצלו, ועבד (כנעני) [קטן] אפי' קראו ובא אצלו קנאו. (וגם) [וגר] שאתה צריך לזכות בעבדיו לאלתר שלא יהיה רגע בלא רשות רבו עליו אחר מיתת הגר בין גדולים בין קטני, ודלא כאבא שאול. לפי' אח' דווקא לאבא שאול מועיל לו ולא לרבנן אפי' מיתה מחזיק לאלתר^ג. ור"ת פוסק כאבא שאול ומועיל בגדולי לאלתר, ובקטני אפי' לאחר זמן^ג.

כג: [תשמו] וקונה את עצמו בכסף על ידי אחרים אפי' על כרחו של עבד, וד"ה לרבנן אפי' על ידי עצמו וכגון שהקנה

מז. אמנם רבינו לא ביאר הטעם איך מהני, ועיין בתוס' יט, א ד"ה אומר ובשאר ראשונים מש"כ בזה.

מז. וכ"כ בתוס' הרא"ש ברשב"א ובשיטה קדמונית, יע"ש שמוצאת כן הוכיחו בפירוש התוס' בסוגיא ודלא כרש"י. וע"ע בשיטה לא נודע למי מש"כ בזה.

נ. וכ"כ התוס' יט, א ד"ה במלוה ודרא"ש סימן כו יע"ש. אך יעוין בתוס' רי"ד שנופרש שמקדשה בנתינת המשכון עצמו. וכ"מ ברמב"ן יע"ש. וע"ע ברשב"א שפירש שהוא מקדשה במלוה עצמו, אמנם הוא פליג אמש"כ התוס' ורבינו דאפילו אין מחזיר לה המשכון היא מקודשת.

נא. וכ"כ התוס' כא, ב ד"ה אשת, ודייקו כן ממה דאיצטריך להתיר אשת גוי ביפת תואר. וכ"ה באור זרוע פסקי גיטין סימן תשכה. אך יעוין ברמב"ן שנקט דאין שום איסור מן התורה באשת גוי. וע"ע ברשב"א מש"כ בזה.

נב. כדאיתא בסנהדרין פב, א יע"ש, ולמ"ד משום נשגה^ג היינו נמי אשת איש. ולכאורה לפי"ז צ"ל נשגא^ג, ואולי ט"ס נפלה כאן. ועכ"פ משמע מדברי רבינו דגם באשת איש של גוי יש את הגזירה של נשגז. אך יעוין בתוס' הרא"ש דנקט בפשיטות דבאשת איש אין את הגזירה של נשגז רק בפנויה, יע"ש מש"כ בזה.

נג. הלשון מגומגם קצת, וכונתו לפירוש ר"י או ר"ת בתוס' כג, א ד"ה ואיכא יע"ש.

שנותן אע"ג דאמ' לו זו קני כולוה קניט', ואם אמ' לו בהדיא קני כולוה בחוק' של זו קני, אע"ג דלא נתן מעות של כולן כמו במתנת^א.

[תשנז] היכא דנתחייב לו שבוע' על המטלטלי' מגלגלי' עליו, כח ואפי' דבר דלא שכיח קצת כגון השבע לי שלא נמכר לו כעבד עברי. מיהו מילת' דלא שכי' כלל כמו השבע לי שלא גנבת לי שום דבר מעולם לא מגלגלי^ב. אלא שמותי נמי משמתינן ליה כדין הקורא לחבירו עבד^ב שיהא בנדוי, ממזר סופג ארבעי', רשע יורד עמו לחייו, ומותר לשנאותו, ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו^ג.

[תשנח] הקורא חבירו עבד משמתינ' ליה, וכן הוה דנדרים [ז, ב] השומע הזכרה מפי חבירו ולא נידדו הוא בעצמו יהא בנידוי היינו שבני דורו חייבי' לנדות^א.

[תשנט] קיימן דפירי לא עבדי חליפי^א ומטבע נמי לא עבדי כח חליפי^ב, ובהמה הראויה להשתמש בה חשיב כלי פרי"ח ובשערי' דרב היי גא' וכן פרי"י, אבל רבינו ש"י דלא חשיב אלא פירי^ג.

[תשס] והמחליף פרה בחמור לא קנה האחד במשיכ' חבירו, ור"ת פיר' דחליפי' של שוה בשוה אפי' פירי עבדי

משום דאינו שכיח, ולא כתב הא מילתא דמשמתינן ליה.

ע. וכ"כ רש"י כח, א ד"ה רשע, וכע"ז משמע גם ברש"י יומא עה, א ד"ה יורד. אך יענין ברש"י בב"מ עא, א ד"ה יורד שהקשה ע"ז שקשה לומר שיתירו חכמים לישראל להינאם ולגמול רעה, ויע"ש מה שהקשה עוד בזה, ולכך פירש שהכונה שרגיל להתקוטט עמו כאילו הכחו וכאילו בא לחורגו. ועיין בערוך ערך חי (הכ') שמפרש דהיינו שאם היה הקורא בעל חנות התירו לחבירו לפתוח חנות אחרת בצידו, ומשמע שסובר דדוקא בזה מותר ולא בכל גוונא. וכ"כ דר"י מיגאש. ועיין בריטב"א ובתוס' ר"י הזקן שביארו שטעם שהתירו לו לעשות כן ולשיטת רש"י כאן וסיעתו הוא משום שכיון שע"י שקורא לו חבירו רשע מפסיד פרנסתו, משום שבני אדם מתרחקים ממנו, לכך מדה כנגד מדה מותר למבוזה למעט פרנסתו של המבוזה וכע"ז במאירי בפירוש הראשון. ויע"ש שהביא שיש מפרשים שיורד עמו לחייו היינו שמותר לו להכותו. וע"ע במהרי"י בי רב שכתב שיש מפרשים יורד עמו עד לחייו לשון לחי שנותן לו מכה על לחיו.

עא. וכ"ה בתוס' כח, א ד"ה הקורא, בריטב"א כאן, ברמב"ן וברשב"א נדה יג, ב, ובאור זרוע הלכות בעל קרי סימן קכג בשם ר"ח. עב. כרב נחמן דקי"ל כוותיה בדינא.

עג. כדפסקין בב"מ מו, א.

עד. כן מוכח בפירוש ר"ח כאן, ועיין ברשב"א שביאר ההוכחה. וכ"כ דרי"ף בב"מ כז, א-ב ובמלחמות שם יע"ש שהאריכו בזה, וכ"כ בתוס' ד"ה הכי בשם ר"ח ור"י. אך ברש"י ד"ה הניחא כתב דדק קושיא היא בין למאי דס"ד ובין למאי דמוקמינן כרב יהודה, והיינו משום דסובר דגם פרה עצמה הוי בכל פירות. וכן דעת הבעל המאור בב"מ שם. וע"ע ברמב"ן במלחמות שם, בתוס' וברשב"א כאן מה שהקשו על רש"י ובעל המאור בזה.

ציבורי' לא בענן, אגב וקני בענן^א. ושדה במכר ומטלטלי' במתנה נמי. וכולוה נקנו' בחליפי' אע"ג שאין בהן שוה פרוט', בר מאשה ועבד עברי.

[תשנב] זכו בשדה זו לפלו' וכתבו לו השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה בין במכר בין במתנה^א. מיהו גם הלוקח יכול לחזור בו דמצי אמ' אדעת' דהכי לא קניתי^ב.

[תשנג] ואם אמ' על מנת שתכתבו לי את השטר גם בשדה יכול לחזור בו. ואם השטר כבר כתוב כיון שזכה בשדה נקנה השטר בכל מקום שהוא.

[תשנד] מכר לו עשר שדות בעשר מדינ' כיון שהחזיק באחד מהן קנה כולן, (וחזק') [והוא] שנתן לו דמי כולן.

בז. [תשנה] וכן כשמוכה לו מטלטלי אגב מקרקעי צריך שיתן לו דמי כולן, אבל אם לא נתן לו דמי כולן לא היה [קונה] אלא כנגד מעותיו בלבד, וגבי חולסית ומצולה (ו) איכ' תרי לישני אי קני חדא בחזקה דאידך^א. ובנכסי הגר לא קנו אלא מקום מכישו בלבד^ב, ודווק' בחזק' אבל בכסף ושטר לא קנה אלא אחת מה שכת' בשטר אפי' במכר.

[תשנו] ועשר בהמות קשורי' באפסר אחד א"ל זו קני וזו לא קני^א לא קנה אלא אותה לבדה, אבל יש עשר

ס. ומשמע מסתימת דברי רבינו דבכל גונא לא בעינן צבורים בין אם אמר קנה אותם על גב קרקע ובין לא אמר, מדלא חילק דדוקא אם אמר קנה אותם לא בעינן צבורין. וכן דעת הראב"ד בהל' מכירה פ"ג ה"ט, אך יע"ש ברמב"ם דסובר דהא דלא בעינן צבורין זה דוקא באמר קנה אותם אגב הקרקע, ועיין במגיד משנה ובכסף משנה שם.

סא. וכן הביא הרמב"ן ששמע כן, ועיקר החידוש בזה הוא דאף במתנה חוזר בשטר כמבואר שם. וכ"ה בתוס' הרא"ש.

סב. וכ"ה בתוס' הרא"ש.

סג. ב"ב סז, א-ב.

סד. ב"ב נד, א.

סה. ומשמע שכן גרס רבינו בגמ', אך רש"י כז, ב כתב דלא גרסינן וזו לא תיקני יע"ש.

סו. משפט זה אינו ברור לכאורה.

סז. וכ"כ התוס' הרא"ש.

סה. וכ"כ המרדכי סימן תצד בשם ר"י. וכ"ה בתשובות מהר"מ מרוטנברג ח"ד פראג סימן תקמח בשם ר"ת.

סט. בגמ' כח, א אמרינן כן דהוא שמותי נמי משמתינן ליה על הקורא לחבירו עבד, ובדברי רבינו לכאורה משמע דגם בהשבע לי שלא גנבת לי משמתינן ליה, דלכאורה יש לומר דבכה"ג לא משמתינן ליה כיון דאינו קורא לו דבר של גנאי בגופו כמו עבד ממזר ורשע, רק שאומר לו שעשה איסור. ויותר נראה דבאמת מהתיבות "אלא שמותי" ואילך, אי"ו המושך של תחילת הפיסקא, אלא כאן מתחילה פיסקא חדשה וקאי אדברי הגמ' אלא שמותי נמי משמתינן ליה. וע"ע במרדכי שם שכתב בשם ר"י חק מילתא דבהשבע לי שלא גנבת לי אין משיבין

¹⁰⁰חליפי, ואפי' כליו של מקנה, ואפי' כחצי רימון ואפי' כחצי אגוז שאינו מסוים ומרוקא. ומיהו דווקא פירי אפירי, אבל פירי אמטבע אפי' שוה בשוה לא"ל. [מיהו במטבע אינו יכול להתקיים פר"ת. בשערי דרב היי גא' בשער י"ג פסק דהמחליף דמי פרה בשור לא קנה"ל].

[תשסא] אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.

כט. [תשסב] האב חייב למיל בנו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה, וי"א אף ללמדו אומנות, והאם פטורה. והיכא דלא מליה אב או דלא פדיה או לא גמריה מחייב איהו בגופי דבממוני, איהו גופי ובנו דגופי קדים לבנו, אי לא יכול לקיים שניהם, ואם הוא"ל זרין וממולא"ל תורה ותלמודו מתקיים בידו בנו קודם לתורה.

כט: [תשסג] הלומדי בעירם ישא ואח"כ ילמוד.

[תשסד] וההולכי ללמוד אל עיר אחרת ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה לפר"ת, ולפרש"י איפכ"ל. ואם אי אפשר לו בלא אשה, ישא אשה ואחר כ' ילמוד בכל מקום.

¹⁰¹ל. [תשסה] אנד"ך על צוארך דברך מי"ז עד כ"ב שנה להוכיחו, מיהו הכאה לא דאסור להכות את בנו הגדול.

¹⁰²[תשסו] לומדו מקרא אינו חייב ללמודו משנ', אלא הבן חייב ללמוד עצמו, וה"ה לבן בתול.

[תשסז] ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד כעין סדר דרב עמרם, ור"ת אומ' דאנן נפקי' ידי חובתינו בתלמוד דבבלי.

ע. שיטת ר"ת היא בספר הישר (ירושלים תשיט) סימן תקפא וסימן תשמ, והובא תוס' ישנים כאן, תוס' ב"ק ע, ב ד"ה באומר, ובכ"מ מז, ב ד"ה ולרב נחמן בשמו, וברשב"א כאן, יע"ש מש"כ בזה. אמנם בספר הישר סימן תקפא משמע דבכה"ג אפילו מטבע קונה.

ע. לא נתברר כוונת רבינו.

ע. קאי אבנו.

ע. וכן הגירסא ברי"ח ובראב"ן (רסו, ב) וברא"ש סימן מב, ולפניה וממולת.

ע. והובא בהגהות אשר"י פרק א סימן מב הגהה א בשם רבינו, וכ"ה ברש"י ובתוס' כט, ב ד"ה הא לן הא לחו.

פ. וכ"ה בטור ובקיצור פסקי הרא"ש ובבית יוסף יו"ד סימן רמו ד"ה וכתב דרא"ש.

פא. וכפירוש הב' ברש"י ל, א ד"ה משיתסר, אך לפירוש ראשון מיידי אלהשיאו אשה דעד דידך אצוארי דברך תשיאו אשה, קודם דיגדיל ולא יקבל תוכתך. וכ"ה ברא"ש סימן מב, וכן בתוס' הרא"ש הביא רק פירוש זה. וברעת רבינו נראה דבין דאמרינן עד עשרים ותרתי או עד עשרים וארבעה לא מסתבר להעמיד על להשיאו אשה, דבזה אמרינן דעד עשרים שנה הקב"ה יושב ומצפה ומכאן ואילך אומר

[תשסח] ושננתם צריך שיהיו דברי תורה מחודדין בפך שאם ישאלו לך הוראה או ללמוד"ה שלא תגמגם.

[תשסט] וכל מצות שהבן חייב לעשות לאב גם הבת חייב.

[תשע] אבל נשואה שרשות אחר' עליה [לא]. וכיבוד אב ל: קודם לכיבוד אם. ואם נתגרש' כיבוד שניהם שוין.

[תשעא] ומצות עשה שהזמן גרמ' נשים פטורות אומ' ר"ת לא. דשפיר נשים מברכות עליהן, ור"י תמ' האיך אומ' אקב"ו כיון שלא נצטוו אפי' מדרבנן.

[תשעב] הנשמע בדבר אביו לא יאמ' שלחוני בשביל עצמי לא: אלא בשביל אבא.

[תשעג] ואפי' במותו לא יאמ' כך אמ' אבא אלא כך אמ' אבא מרי הרנני] כפרת משכבו, וה"מ תוך י"ב חדש מכאן ואילך ולה"ה.

[תשעד] חכם משנה שם אביו ושם רבו, אבל המתורגמן אינו משנה שם אביו של חכם ושל רבו של חכם.

[תשעה] מורא אינו עומד ואינו יושב במקומו של אביו המיוחד לו לעמוד בסוד זקני' עם חביריו בעיצה, ואם היה אביו וחכם אחד חלוקים בדבר הלכ' אחת לא יאמ' נראי' דברי פלו', ולא סותר דבריו.

[תשעו] כיבוד מאכילתו משקרו מלבישו ומכסהו מכנים ומוצי'. לא:--לב קיימ' [לן] דווקא משל אב, ואם אביו עשיר.

[תשעז] אבל אם אביו עני חייב לו ליתן משלו אפי' הוא מחזור על הפתחי' והוא מאכל את אביו.

תיפח עצמותיו. ועיין בתוס' הרא"ש מש"כ בזה.

פב. אך לכאורה בפשטות משמע דכל החשב בהכאה הוי מכאן ואילך, וכ"כ הרמ"א ביו"ד סימן רמ סעיף ב עמש"כ השו"ע דהמכה בנו גדול מנדין אותו דלא מיקרי גדול לענין זה רק מכ"ב או כ"ד שנה, וכ"כ הב"י בסימן שלד בשם הקונטרסין, וכ"כ הקרבן נתנאל כאן אות ב. וע"ע בקיצור ש"ע סימן קמג סעיף יח.

פג. לכאורה נראה דחסר כאן "וחייב ללמד את בן בנו", ואח"כ "והוא הדין לבן בתו". וכ"כ הש"ך יו"ד סימן רמה ס"ק א, והביא שם שהבס"מ בהל' ת"ת פ"א ה"א נסתפק בזה יע"ש.

פד. וכ"כ התוס' ל, א ד"ה לא צריכא ב' הפירושים.

פה. כלשון התוס' ל, א ד"ה אל.

פו. וכ"ה בתוס' לא, א ד"ה דלא. וכ"כ האבודרהם ברכת המצות ומשפטיהם ד"ה כתב הרמב"ם בשם הר"צ גיאת. וכן הביא הראב"ד בהשגות בהל' ציצית פ"ג ה"ט בשם י"א, אך הרמב"ם שם פסק דאסור להם לברך.

פז. וכ"כ התוס' לב, א ד"ה אורו בשם השאילתות ר"ח ור"י, ומש"כ אפילו מחזור על הפתחים כ"ה בתוס' הרא"ש בשם הירושלמי, וביאר שם דאין הכונה שיתן לו ממונו ויחזיר על הפתחים דהא אמרינן משל אב, אלא מכבדו בגופו ומתוך כך הוא צריך לחזר על הפתחים.

[תשעה] ואם הוא מאכילו מעשר שלו תבא לו מאירה^פ.

[תשעט] אם אביו עובר על דברי תורה לא יאמ' לו אבא עברת על דברי תורה, אלא יאמ' לו מקר' כתו' בתור' כך.

[תשף] אבא אומ' השקיני ויש לו מצוה לעשות מצוה כבוד אבא ועושה המצוה, ואם איפשר המצוה להיעשות על ידי אחר' תעשה על ידי אחרים.

[תשפא] האב שמחל על כבודו כבודו מחול, מ"מ אם רוצה לשמש בנו אינו מקבלו, אבל מן האם יכול לקבל^פ.

לב: [תשפב] הרב שמחל על כבודו מחול ויכול לקבל הימנו, וי"מ הידור בעי' אע"ג דקמחל בעי'. ואפי' נשיא שמחל על כבודו מחול, אבל מלך שמחל על כבודו אינו מחול.

[תשפג] זקן ואשמאה בור עם הארץ חייב לעמוד לפניו, אבל רשע לא אפי' להכותו ולקללו מותר^א, וחייב לעמוד לפניו^ב.

לג: [תשפד] ואין בעלי אומניו' חייבי' לעמוד לפניו, ואם עסוקין במלאכה אחר' איכא איסור לעמוד^א, ובבית המרחץ ובבית הכסא אין צריכי'^ב.

אמר חכמה

לג: [תשפה] אין ת"ח רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית ואפי' רבו מובהק, ואע"ג שאינו משכים לפתחו, ודווק' בבית המדרש או במקו' הצנוע, אבל במקום שיש גנאי לרב כשאין עומדי' לפניו חייבי'^א.

[תשפו] ורכוב כמהלך דמי.

פח. ירושלמי פאה פ"ה ה"ד. והובא גם באור זרוע ח"א הל' צדקה סימן כו.

פט. בגמ' לא, ב אמרין דמאמך קביל ומאבוך לא תקבל דכיון דבר תורה חלשיה דעתיה, ומשמע דדוקא משום שהוא בן תורה אסור ורבינו לא חילק וצ"ב. וכ"פ השו"ע סימן רמ סעיף כה, דיש חילוק אם הוא בן תורה או לאו, ועיי"ש בב"י ד"ה גרסי' בירושלמי.

צ. וכ"כ הר"ף יג, ב הרא"ש סימן נג והרמב"ם בהל' ת"ת פ"ה ה"א. ולכאורה כן משמע להדיא בגמ' לב, ב דאמרין אפילו הכי הידור מיהו בעו למיעבד, וא"כ צ"ב דכתב רבינו בלשון וי"מ. ואולי צריך לגרוס "ומ"מ".

צא. וכ"כ התוס' לב, ב ד"ה זקן בשם ר"ת, וכ"ה בערוך בערך אשמאי, ודלא כרש"י שפירש אשמאי מלשון אשם דהיינו רשע ועם הארץ, יע"ש.

צב. הלשון חסר.

צג. וכ"כ התוס' לג, א ד"ה אין, ובתוס' הרא"ש. אמנם בתוס' ובתוס' הרא"ש משמע שנסתפק בזה אם מייירי במלאכת אחרים או במלאכת עצמן, ולכאורה לדבריהם אם מייירי במלאכת אחרים אין ראייה לפטור בעוסקין במלאכת עצמן. אמנם יעוין בתוס' ר"ד שכתב להדיא דתליא

[תשפז] חכם עובר עומד לפניו בד' אמו', וכיון שעבר ד' אמו' יושב, ואם אב ב"ד עובר עומד כמלא עיניו^א, ואינו יושב עד שישב במקומו.

[תשפח] וזקן מזהר (עדה זווי פשר)^א שלא יטריח, ואי מקיף חיי.

[תשפט] כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ותפילין לד' אע"ג דליל' לאו זמן תפילי' הלכה ואין מורין כן, מ"מ בשבתו' וימי' טובי' אין נוהגין, וציצית דקיימ' לן לילה לאו זמן ציצית ונשי' פטורות^א, אבל שאר מצות חייבות. ותלמוד תור' ופרייה ורביה אע"ג דלאו זמן גרמ' הוא נשים פטורות, וכל זמן מצות לא תעשה בין הזמן גרמ' בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות.

אמר חכמה

[תשפן] והשוה הכתו' אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, לכל לח' דינין, ולכל מצות שבתורה, חוץ מבל תשחית ובל תקיף ובל תטמא למתים דנשים פטורות.

[תשפא] כל מצות חובת הגוף נוהג' בין בארץ בין בחוצ' לז. לארץ.

[תשפב] וכל מצוה (שחובה) [שחובה] קרקע נוהג' בארץ דווקא, חוץ מערלה וכלאי הכרם נוהג' אפי' בשל גוים, ומ"מ יורד ולוקח ממנו ובלבד שלא ילקוט בידו^א, וקיימ' לן כר' (מאיר) [יאשיה] ואינו אסור עד שיוצע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, וכלאי זרעים שרו בחוצ' לארץ.

[תשפג] וחדש פ' ר"י הלבן דאינו בחוצ' לארץ^א.

הא בהא דאם במלאכת עצמן חייבין במלאכת אחרים נמי רשאין. ועי' ברמב"ם בהל' ת"ת פ"ו ה"ב דנקט אין חייבין, והיינו דמעמיד הגמ' בעוסקין במלאכת עצמן.

צד. לכאורה אי"ז רק שאין צריכין אלא שאסור להם לעמוד משום שאי"ז דרך כבוד, וכ"ה לשון הרמב"ם בהל' ת"ת פ"ו ה"ב אין עומדין מפנין בבית הכסא ובבית המרחץ.

צה. וכע"ז בתוס' הרא"ש, ועיי"ש שברבריו יבוארו כל דברי רבינו, ועי' בתוס' לג, ב ד"ה אין.

צו. נראה דחסר כאן: וכיון שעבר ד' אמות יושב, נשיא עובר עומד מלפניו מלא עיניו, ואח"כ ואינו יושב וכו', ונשמט משפט זה מחמת טעות התיבות הדומות.

צי. ג' חיבות אלו אינן מובנות לכאורה.

צכ. וכ"ה בתוס' לד, א ד"ה ותפילין ובתוס' הרא"ש.

צג. היינו כמר בריה דרבנא דזה חזר וירד ולקט ובלבד שלא ילקוט ביד.

ק. ועי' בב"ח י"ד סימן רצג ד"ה גם ראיתי שהביא תשובה למהר"מ מעיל צדק (בין ההגהות דמהרש"ל לטור) וז"ל: השיב ריב"א הא דחדש נוהג בחוצה לארץ הני מילי בשל ישראל אבל בשל גוים אינו נוהג בחוצה לארץ ויכול לשחות שכר אפילו בחורף, וגם בהלכות גדולות

אהל

פסקי מהרי"ח – מ.

חייא

צה

בשוקא חזייה ר' מאיר אמ' אין דרך לת"ח לאכול בשוקא ובשל גרמא, ש"מ הא דתני האוכל בשוקא הרי זה כלב והוא משל אחר' חוטף ואוכ' ככלב.

[תשצו] פרי"י ומדקאמ' אין שבח לת"ח מכלל דלאחר' [אין] קפידא הוא בשל גרמיה. וצריך לומר דאיירי אפי' בפחות משהו פרוטה דאי לא הכי אפי' בבית נמי אי חוטף ואוכל גזלן הוא, אי נמי שאין מקפידין עליו.

[תשצו] והרב ר' אליהו היה אומ' כגון שהולך (הקרקע') [אצל חנוני] וטועם מכל אחת כאילו היה רוצה לקנות ומעידין עליהם כענין שאומ' התלמוד' [שבת קכט, א] לענין הקזה. ור"ת מפר' דהאי אוכל בשוק (כמו) [במין] שאוכל שם סעוד' פת, כמו אנו לווין ואוכלין, כמו שהאוכל אצל חמיו, דגנאי טפי כשאוכל ומברך בשוקי'.
הדרן עלך האש' נקני'

[תתד] ויתומ' שבאו לחלוק בנכסי אביהן אפי' האחד תובע לחלוק והשני קטן, או אפי' גדול מוח', ב"ד מעמיד' להן אפטרופ' ובוררין להם חלק יפה, ואם הגדילו יכולין למחות, אין צריך שומת ב"ד ובלא גורל, ואפי' בדבר ששיך בו גוד או אגוד, ודוק' ביתומ' אבל שותפ' אין שותף חולק בלא דעת חבירו אלא בשומת ב"ד אפי' קרקע, אבל זוזי כמאן דפליגי דמי כפר'י, ואין נרא' לו ראייה ברורה, ושוב חזר בו וכן נרא' לו כפר'ת דדווק' על ידי גורל ושומת ב"ד ובדבר שאין שייך בו גוד או אגודי'.

[תתה] האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מב' מקח, ואי משני שלוח מצי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ופרי"י היינו דווק' לענין דלא הוי מחילה אבל מקח

קא. קאי אדברי הגמ' אם רואה אדם שיעצו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתבסס בשחורים וילך למקום שאין מכירין אותו ויעשה מה שלבו חפץ.

קב. וכן הוא בתוס' הרא"ש בבל לשון רבינו כאן, ועיין בהקדמה מש"נ בזה. וכ"כ התוס' בחגיגה טז, א ד"ה ויעשה, וע"ע במהרש"א בח"א שם שיישב דברי הר"ח.

קג. ובעי' ממש בתוס' הרא"ש מתחילת סימן תשצה עד כאן, וכ"ה ברא"ש סימן סה. וע"ע בתוס' מ, ב ד"ה ויש. אך רש"י ד"ה ופסול ס"ל דאפילו אוכל משל מופסל, וביאר שהטעם דמופסל הוא משום שהואיל ואינו מקפיד על כבודו, אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסל. וכ"כ הר"י מיגאש, ודר"ן (טז, א).

קד. וכ"ה בתוס' הרא"ש כאן, ובתוס' פסחים צא, ב ד"ה איש ובעוד מקומות. [וכן הביא הרשב"א כאן בשם רבותינו בעלי התוס', ומשמע שכונתו לתוס' כאן, וע"כ שלפני הרשב"א היו התוס' של רבינו, או התוספות שהם המקור של רבינו].

קה. כ"ז בתוס' מב, א ד"ה ובוררין ובתהרא"ש, וכ"כ התוס' הרא"ש הנימוק' והרא"ש כתובות פ"א סי"ח בשם הר"ח דסובר כר"ת דבוררים להם ב"ד חלק יפה וממילא דאי"ח אלא בגורל ובדבר דל"ש בו גוד או איגוד.

מ. [תשצד] קא"ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסי'.

פרי"ח ח"ו שהותר לו לעבור עבירה אלא אמ' [ר'] אילעי הדרכי' והכנסאות ולבישת שחורי' משבר' יצר הרע ומונעין מן העביר', ולשו' זה בירושלמי, מ"מ נהי שלא הותר בכך לעשות מעשה מ"מ ויעשה מה שלבו חפץ משמ' דלענין עביר' קאמ', דהא פ' אין דורשין [תגיגה טז, א] מוקים לה דלא מצי כ"ף יצריה, ומשמ' נמי דר' אלעאי דומיא דלע' דקאמ' נוח לו לאדם שיעש' עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא, והא דקאמ' מה שלבו חפץ יעשה אין לשון היתר הוא אלא מוטב שיעשה מה שלבו חפץ בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא^{קכ}, פרי"י.

מז: [תשצה] י"א פסול. פרי"ח דאמ' בירושלמי' דמסכת מעשרות [פ"ג ה"ה] תני ר' (ישמע') [שמע'] בר' הוה אכיל

[תשצח] האיש מקדש בו ובשלוחו.

מא. [תשצט] אבל אסור עד שיראנה.

[תת] האשה מתקדשת בה ובשלוחה ואינה צריכה לראותו, אבל מצוה שיתעסק אדם במצוה בעצמו יותר משלוחו.

[תתא] והאיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו, אבל קטנה אסור לכתחיל' עד שתגדיל ותאמ' לפלו' אני רוצה.

מב: [תתב] השליח צריך להיות בני חורין וכן ברית ובר דעת, וכן בגירוש'.

מב. [תתג] זכין לאדם שלא בפניו היינו בתור' שליחותי'.

משמע דחדש אינו נוהג בחוצה לארץ בשל גוים, ושמוא משמע להו דהלכה כתנא קמא דרבי אליעזר בפרק קמא דקדושין. וע"ע בבבא"ג י"ד סימן צ"ג הגהות ב"י אות י"ב כתב דמסורת בידו שר"י הלבן הוא ר"י הבחור והוא ריב"א. וא"כ מצינו כאן מקור נוסף לשיטת ריב"א הנ"ל דאין חדש בחו"ל, ואמנם בס' בעלי התוס' כתב שר"י הלבן היה תלמיד הריב"א, מ"מ לפי"ז ג"כ נוחא שדעת ר"י הלבן כאן היא כעין דעת רבו הריב"א, מ"מ לכאור' בשלמא לד' ר"י הלבן כאן י"ל שסובר שהלכה כת"ק דאין חדש נוהג בחו"ל, אך בתשובה שם משמע שאפי' למ"ד זה מ"מ נוהג בשל ישראל, וצ"ע. ועיין עוד באור זרוע ח"ב פסחים סימן רלג ד"ה השתא דמשמע שנסתפק איך ההלכה בזה. אך דרי"ף טו, א והרא"ש סימן סב והרמב"ם בהל' מאכלות אסורות פ"י ה"ב פסקו כר' אליעזר דחדש נוהג בחוץ לארץ, ומשום דסתם לן תנא כוותיה בסוף מסכת ערלה. וע"ע בתרומת הדרשן סימן קצא שכתב בשם האור זרוע ח"א סימן שכח דחדש בחו"ל דרבנן, וע"ע בב"ח י"ד שם (ד"ה ומ"ש בין בשל ישראל ואילך) דרוצה לומר דגם אם נוהג חדש בחוץ לארץ אינו נוהג אלא בשל ישראל ולא בשל גוים, יע"ש שהאריך בזה ליישב המנהג דלא נהגו להקפיד שלא לאכול חדש בחוץ לארץ. ועיין בט"ז שם ס"ק ד ובביאור הגר"א שהאריכו להשיג עליו. וע"ע בקונטרס שם חדש למהרא"ל צונץ נד' בסוף ספרו מגן האלף על הל' פסח מש"כ בכל זה.

קייס'ל. יותר בטל מקח ודווקא במטלטלי, אבל במקרקעי אין אונאה לקרקע' עד פלגי, אבל פלגי מקחו בטל'ל.

[תתו] כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמניין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, שתות קנה ומחזיר אונא, ואי אמרו ניפלוג כי שומא דבי דינא אפי' שתות לא קנה, אבל פחות משתות קנה, ופר"י דדיני אפי' פחות משתות נהי דקנה מ"מ מחזירין'ל.

מג. [תתז] קידש אפי' בפני שנים אע"פ שלא אמ' להם עדיי אתם מקדשת, וכן בגירוש'.

מג.: [תתח] ושלוח נעש' עד, אבל בדיני ממונות אין נעש' עד דנוגע בעדות הוא דהא תקן שבוע' הסית, ופר"י [דאפילו] סילקו ופטרו עבדי לאחוזקי שיקרייהו'ל.

[תתט] נערה המאורס' בין היא בין אביה מקבלין גיטה ואפי' קטנה'ל. וכל שאינה יכולה לשמור את גיט' אינה יכולה לקבל, פרש"י'ל אפי' על ידי אביה, ור"ת פיר' דעל ידי אביה מיגרשה שפיר, מיהו שלא ינהג בה מנהג הפקר אסור לכתחילה, אבל אם עבר וגירש מגורש'. וכן פעמי' שוטה ולפעמי' חלומה אסור משום הפקר אפי' כשהי' חלומה'ל. ולענין קידוש' ד"ה אביה ולא היא'ל. ודווק' מאורס' אבל נשואה אין (לאשה)

קז. וכ"ה בתוס' מב, ב ד"ה אבל ובתוס' הרא"ש בתי' הב' בסתמא. ויע"ש בשם הרשב"ם ור"ת דפליגי ע"ז ומתרצי באו"א.

קח. והיינו כגירסת ר"ת ור"ח הובאה בתוס' שם ד"ה ה"ג ובתוס' הרא"ש, ודלא כרש"י שגרס: והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות. ונעיין בתוס' ר"ד שביאר טעמו של רש"י.

קח. וכ"ה להדיא בתוס' הרא"ש ד"ה אבל, וכ"מ בתוס' ד"ה אבל.

קט. וכונתו דלא ידני מה שיפטור הלזה את העדים משבועה דממילא אין להם נגיעה, משום דכיון דקודם שפטרם היו נוגעים חיישין דישקרו לאחוזקי שקרייהו, וכ"כ התוס' הרא"ש בתירוצ' אחר, ויע"ש מה שתירץ עוד בזה. וכן הוא בריטב"א בשם ר' אשר בר' משולם, יע"ש עוד תירוצ' בזה.

קי. ובתוס' ד"ה תנן, וכ"פ רש"י במסקנה ד"ה נערה, ועיין בתוס' דבה"א סבר רש"י דדווקא נערה אבל קטנה דברי הכל אביה ולא היא. וכן מבואר בירושלמי גיטין פ"ו ה"ב כרש"י קודם חזרה דבקטנה אביה ולא היא, וכן פסק הר"ף גיטין לא, א והרמב"ם בהל' גירושין פ"ב ה"ח. וע"ע בשו"ע סימן קמא סעיף ד ובביאור הגר"א שם אות יג.

קי. מג. ב ד"ה וכל שאינה.

קיב. וכ"ה בתוס' שם ד"ה וכל שאינה, ולפינו הגי' ור"מ פי' אך בגליון איתא: ס"א ור"ת, וכ"ה בתוס' הרא"ש.

קיג. ובר' יוחנן בגמ' שם.

קיד. זה קאי אעיקר דינא דנערה המאורסה, וכ"ה ברש"י ד"ה היא ואביה. וכ"מ בכתובות מג. ב.

קטז. וכ"כ התוס' הרא"ש כאן בשם בה"ג ורש"י בגיטין עת, א ד"ה בכפות, וכ"ה להדיא בתוס' בבב"ב, א ד"ה והלכתא.

קטז. היינו כרבינא מה, ב דאמר לית דחש לדרב ושמאל, וכ"פ הר"ף

[לאביה] רשות בהל"ד.

[תתי] כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו הרי זה גט, מר' ודווק' בכפות, ניעור אינו גט אפי' כפות'ל.

[תתיא] קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אינה צריכה לא גט ולא מיאון אם מעכב, ואפי' היא יכולה לחזור בה קודם שמיעת האב, וכ"ש האב'ל.

[תתיב] האב שקידש לבנו בלא ידיעתו דלא חיישין' שמא מה סתם שער'ל דעתו של בן נחא ליה במאי דעבד אבוה ונעשה שלוחו, ואפי' ארצוי ארצי קמיה ושתק כלומ' שבשע' קידוש' לא ידע, גם לא שווייה שליח לא חיישין' להנהו קידושין, כך הסוגי'. ומשמ' אפי' נתרצה כששמע כיון דלא שווייה שליח מעיקר' לא חלק הקידושין, דהא ליכא שליחות וכדאמ' פ' אלו מציאות [ב"מ כב, א] גבי תרומ' ותסבר' אי לא שווייה שליח מי הוו תרומת' תרומ' אתם גם אתם כר"ל.

[תתיג] גר' לי היכא דאית' לאב במדינ' הים ונשארה האם והשיאה את בתה כשהיא קטנה או נערה אין קידושיה קידושין ולא נישואיה נישואין מ"מ מות' לקיימן ולא חיישין' בזנות גביה, אע"ג דדוד גזר על הפנויה'ל, וגם לא חיישין' שמא האב קידש במדינ' הים'ל.

ט, א וכן הביא בשם השאליות (פר' משפטים סימן נט), בה"ג, ורב האי גאון בתשובותיו, וכן פסקו התוס' בר"ה בפירוש ובתוס' הרא"ש יע"ש, וכ"ה ברמב"ם בהל' אישות פ"ג ה"ג. אך דעת הר"ח (והובא ברבינו ירוחם נתיב כב חלק ה ובתוס' ר"י הזקן) דהלכה כרב ושמאל, וכן הסיק הרמב"ן דלמעשה יש להחמיר לחוש לרב ושמאל יע"ש. קיז. בכתי' תיבה שאינה ניתנת לקריאה, (גם התיבה הקודמת "שער" אינה ברורה).

קיח. אך יעוין במרדכי סימן תקיג שכתב בשם הראב"ה לענין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, דאם המעות בעין כשנתרצה היא מקודשת, ודלא כהר"ף דס"ל דבכל גונא אינה מקודשת, ולפי דבריו הוא הדין כאן לענין בן הדין כן. ולשיטתו צ"ל דאף דלא עשאו שליח מהני הקידושין מדין זכין לאדם שלא מדעתו. וכ"כ בהגהות אשר"י ריש פ"ב בשם הר"מ ורבינו שמחה דאם ידע אדם פלוני שחבירו רוצה בקדושין פלונית והלך וקידשה לו מקדשת יע"ש. וע"ע בבעל העיטור (אות ק' קדושין עו, א) שכתב ג"כ דאם ארצוי ארצי אחר הקדושין מהני לענין עבד כנעני. וע"ע ברשב"א ז, א שדייק מדברי רש"י דבעינן ריצוי קודם הקדושין, ותמה מ"ט הוא כן הרי זכין לאדם, ותירץ דאפש"ל דאי"ז זכות דשמא חפץ באחרת וכל זמן שאגוד בה לא יתנו לו אחרת, וגם משום שנאסר בקרובותיה.

קיט. בגמ' ע"ז לו, ב מבואר דדוד גזר על יחוד עם פנויה, ובדברי רבינו משמע דגם ביאת פנויה היא רק מדרבנן מגזירה דדוד, והיינו לכאורה כדעת הראב"ד בהשגות בהל' אישות פ"א ה"ד דביאה בפנויה המיוחדת לו אין בה איסור מן התורה, וכן דעת הרמ"ך שם. וע"ע ברבינו יונה בשערי תשובה שער ג (אות צה) דכתב דהבא על הפנויה פעם אחת דרך מקרה אין בו איסור מן התורה.

קכ. ומבואר בדברי רבינו דסובר דאין כאן נישואין אפילו מדרבנן, והיינו משום דאביה קיים, ומ"מ לא חיישין' לשמא קידשה אביה, וכ"כ בתוס' הרא"ש דאי"ז נשואין, אבל לא חיישין' לשמא קידשה אביה, וברא"ש

545-552

[תתך] וכן הכיר בה שאינה שלו ולקחה אפי' קרן אין לוקח.

[תתבא] המפריש חלתו קמח אינה חלה וחייב כהן להחזיר. מו:–מו.
המקדש במלוא אינה מקודשת.

[תתכב] מלוה ופרוט' דעתו אפרוט', ואם אמ' בהנא' מחיל' מלוה פרוט' יק' לעי' [סימן תש] ולקמ' דמקודש'.

[תתבג] התקדשי במנה ונמצא (במנה) [המנה] חסר די' אי' מקודשת, וי' א' מקודש קלא.

[תתבר] התקדשי לי בפקדו' שיש לי בידך והלכ' ומצ' שנגנב, אם נשתייר ממנו שיה פרוט' מקודש' ואם לאו אינה מקודשת.

[תתבה] קידש' בשטר ומסר לה וגם כתב לה קני לך איהו מזז-מזז
וכל שיעבודי אינה מקודשת, דלא סמכ' דעת' דילמ'
מחיל ליה. מיהו לר' מאיר אומ' מקודש'. וכן במלו' על פ'
וואמ' ליה במעמד שלשתן אע"ג דלא מחילקלב אינה מקודשת
דבפקדון דווק' מהני שלשתן אבל בהלווא' [לא], הילכך [אינה]
מקודשת.

[תתבו] פ"י די שנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואינה מקודש'קלג.

קבו. היינו משום דהוה מלוה כמבואר בגמ'.

קנה. ובי"כ ה'תשס"ה הרא"ש מו, ב וד"ץ (כד, א) לגבי לאחר ל', והזכיר
כן דאל"כ במה היא מקודשת חרי אינם קנויים לה עד לסוף שלשים
והרי נתאבלו בינתיים. וכן הוכיח האבני מלואים ס"מ סק"א, אך יעויין
בחי' מהרי"ט (נט, א) שהק' ע"ז בין דהאשה לא קנה, מדוע הממון
אינו חוזר, ועי' בב"ש שם סק"ב שכתב להזכיר דהרא"ש חולק על
ה"רן וס"ל שמחזיר המעות, אך ברעק"א שם דחה ראייתו וכן מוכח
בתורה"ש הנ"ל. וע"ע בחור"א אהע"ז ל"ט סק"ד.

קצת. לכאורה משמע דפוסק רבינו כן, והיינו מטעמא שכתבו התוס' מו', ב ד"ה דאיתמר דאין פלוגתא רב ושמואל תלמיא ברי' אמי דאית ליה בע"א דמעות בעלמא חוזרים יע"ש, וממילא קי"ל כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני, וכפ' הרמב"ם בהל' זכיה ומתנה פ"ו ה"ב, וע"ע בלחם משנה שם.

קבנט. כדאמור שמואל בב"מ טו, א, וכו"ב התוס' רא"ש באן דלאו דוקא במקדש אחותו קאמור שמואל כדאיתא בב"מ שם.

קל. מכאן מוכח כמו שנתבאר בהקדמה שה"ר בקיצור זה הוא פרישת רבינו יחזקיה, ולא פירש ר"י בעל התוס', מדכתב כאן שבהנאה מחזלת מלוה פ"י לע"י ולקמ' דמקודשת, ולעיל סימן תש דין זה דבהנאה מקודשת אינו כלל בשם ר"י.

קלא. היינו כדאוקים רב הונא לברייטא בגמ' (מז, א).

קלוב. היינו דע"כ מיירי ברלא מחיל, ובמו שכתבו התוס' מוז, א ד"ה כי
דהא דלא מוקמין דלכו"ע מהני במלוה ע"פ מעמד שלשתן ופליגי
בדרשמואל או אם סמכה דעתה, משום דאם היה קונה מעמד שלשתן
לא היה מועיל ע"ז מחילה כבה"ג.

קלן. היינו בעשה לי שיירים וטבעות ואקדש אני לך דאינא מקורשת
דישנא לשכירות ממתחילה ועד סוף. וכ"פ התוס' מוח, א ד"ה דכ"ע
ובתוס' הרא"ש. וכ"ה ברי"ף ע"ז ה, ב ובירמב"ם בהל' שכירות פ"ה ה"ב.

[תתיד] ואדם שקידש לחבירו פשיט' ליה דלא חיישינ' שמא שליח שווייהקבא.

[תתיה] נתקדש' לדעת ונישא' שלא לדעת ואביה במדינ' הים
אוכלת בתרומ' עד שיבא אביה וימחה, אבל ליורש'
ולטמא לה לאִכֵּל, ואם אביה היה שם ושחק אינ' אוכלת
בתרומ', אבל נתקדש' שלא לדעת ונישאת שלא לדעת ואביה
כאן אוכלת בתרומ'ִכֵּל.

מו. [תתיו] התקדשי לי בתמר, התקדשי לי בוז והתקדשי לי בוז,
אם יש באחת מהן פרוט' מקדשת, לא שנא אוכל'
ראשונה ראשון, לא שנא מנחת.

[תתיז] (לזו) [בזו] ובזו ובזו, או בזו בזו ובזו^{קכ} אם יש בכלן שוה פרוט' מקדש', ואם היתה אוכלת ראשונ' אינה מקדש' עד שתהא פרוט' באחרונ'קכ, אם חזר קודם נתינה אחרונ' חייבת להחזיר הראשונ'קכ.

[תתיח] ואם אמ' התקדשי לי באלו אפי' אוכל' ראשונ' ראשונ'
אם יש בכלול שוה פרוט' מקודש', ואם חזר בו קודם
גמר האחרונה אינה חייב' להחזיר הראשונה. וכן המקדש אחר
ל' יום וחזר תוך ל' יום אינ' חייבת להחזיר המעות ק"ל.

מו: [תתיט] המקד' אחותו אמ' שמואל מעות מתנה קטת.

סימן ה' וע"ע בחוס' מה' ב ד"ה בפירוש שכתבו דלדעת השאלות ובה"ג ור"ת יש לה נישואין מדרבנן כמו מת אביה, ולדעת ר' מנחם מיוני אין לה נישואין, ולענף אם חיישינן שמא קידשה אביה דעת ר' מנחם דחיישינן, ולדעת ר"ת לא חיישינן יע"ש.

קכא. היינו דק"ו מאב דאמרינן בסתתי"ב דלא חיישנן שמא שליח שווא.
קכב. וכי' התוס' מה, ב ד"ה הזה עובדא בשם ר"ת, וכ"ה בר"ח, והובא גם בתוס' ר"י הוקן, אך דעת הר"ף יט, א דהלכה ברב אסי כיון דרב חייש לרב אסי, והמבינים בהל' תרומות פ"ח הט"ז, והתוס' שם בסתמא, וכ"כ הרא"ש סימן ח' בשם רב עמרם.

קבץ. והיינו כרב הונא בתרי המחלוקות דפליג ארב ירמיה בר אבא, ובי"פ ה"ח. אך הרמב"ם בהל' תרומות פ"ח ה"ז פסק בנתקדשה שלא לדעת ונישאת שלא לדעת ואביה כאן כרב ירמיה דאינה אוכלת, ועיין בתוס' ר"ד שכתב דאף בדפשטות מילתיה דרב הונא הוא בשיטת רב ושמואל דקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט ומיאון, מ"מ יש לומר דאף אליבא דרבינא הוא, דאף דבקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אי"צ גט ומיאון כאן שנישאת יודה רבינא דניחא ליה לאב והוה נישואין, יע"ש שישב בזה דעת ה"ח. ולכאורה ע"כ דכן מוכח גם בשיטת רבינו דהרי לעיל בסמין תתיא פסק בריבנא ודלא כרב ושמואל, ואעפ"כ פוסק כאן כרב הונא.

קבד. לכאורה כונתו דבין אם אמר כוז וכוז וכוז דבעם הב' אמר עס ויז החיבור, ובין אם לא אמר הייזי רק בפעם הג', ועיין בשבועות לח, א דפליגי תנאי ואמוראי בולא לך ולא לך וכן לא לך לא לך אי כללא היז או פרטא היז, וקמ"ל רבינו דלר' שמעון בכל גוגא היז כללא, כרמשמע במתניתין דרזקא התקדשי התקדשי הוא דהוי פרטא, מדלא קאמר כוז כוז וכוז אמר יש באחת מהן שזה פרטא מקודשת. ועיין עוד לקמן מז, א ברמב"ן ובריטב"א שם ובפנ"י (כאן ולקמן) מש"כ בזה.

קָבָה, וכרב אמי דמוקי לה אסיפא, ועיין בתוס' דרא"ש וברשב"א אי פליגי רב ושמואל ע"ז או לא.

[תתכז] וגם עושה ע"ז שכרו מות, ומ"מ אינ' מקודש' אלא לבסוף, וגם פועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום, ובשכירות אינ' מקודש' קל'. (ד)אומן קונה בשבח כלי קל'.
מח: [תתכח] התקדשי לי בכוס זה אם יש בו מים מקודש' בו ולא במה שבתוכו.

[תתכט] [ב]חמרא [במה שבתוכו ולא בו]. אם יש בו ציר של דג' או שמן בו ובמה שבתוכו כפרש"י. ור"ת פיר' חמרא בו ולא מה שבתוכו, במיא (ובמיא) קל' בו ובמה שבתוכו, פיר' רש"י עיקר קל'.

מח: [תתל] התקדשי לי בכוס זה ונמצא' שהוא של דבש וכן בכוס של זהב ונמצא של כסף או איפכא וכן של שאר עניינים, או שהוא עני או הוא כהן או לוי וישר' נתין או ממזר או שיש לו בת או שאר עניינים ואינו כך (אמרה) [אע"פ] שאמרה בלבי היה להתקדש לו אינה מקודשת.

[תתלא] וכן האשה שהטעתו. אמ' לשלוחו הלויני דינ' של כסף והלווהו זהב שוה דינר כסף, או איפכא.

[תתלב] אמ' לו קדש במק' פלוני וקידש' במקום אחר, וכן הוא שאמר' לשלוח' קדש וקבל לי קידוש' ואמ' לה התקדשי לי בדינ' של כסף והלך וקיבל של זהב קל', במק' פלו' ומצאה במק' אחר מקודשת.

מח. [תתלד] על מנת שאני קורא כיון שקורא ג' פסוקי' מקודשת דברי ר' מאי קל', ר' יהוד' אומ' עד שיקרא ויתרגם. דקרא אנא עד דקרי אורית' נביאי בדווק', על מנת שאני שונה מדרש תורה דהיינו סיפרא וסיפרי קמ'.

מח: [תתלה] (תנינה) [תנא] אנא עד דתנא הלכו' סיפרא וסיפרי וכולה תלמודא.

[תתלו] שאני תלמיד ששואלין אותו בדבר הלכה אחד ממסכתו' דתלמוד שלומד בה ואומ'.

קל'. וכ"כ התוס' שם והתוס' הרא"ש כל פסקים אלו.

קל'. וכ"פ התוס' הרא"ש. וכן הביא הרא"ש סימן יא בשם ר"ת. אך הר"ף ב"ק לה, ב ודרמב"ם בהל' שכירות פ"י ה"ד פסקו דאין אומן קונה בשבח כלי, וכ"פ הטור והשו"י חור"מ סימן שו סעיף ב, ועיין בש"ך שם ס"ק ג דפסק שוה ספיקא דדינא.

קל'. בבכ"י יש כאן הוספה על הגליון: ציהריה במה שבתוכו ולא בו ור"י (ויעור תיבה לא ברורה). אמנם יעון ברא"ש סימן יג שהשמיט ג"כ פירוש ציהרא לרש"י, וי"ל דכאן הושמט פירוש ציהרא לר"ת.

קל'. וכן הוא בתוס' מח, ב ד"ה הא במיא וברא"ש סימן יג. ועיי"ש ברא"ש שדעת הר"ח כרש"י, ודעת הרמב"ם (בהל' אישות פ"ה הכ"ט) כר"ת. וע"ע במאירי ובשיטה לא נודע למי פירוש שלישי בזה.

קל'. לכאורה הדברים משובשים כאן דפתח בלשון אמר לה התקדשי בדינר של כסף דקאי אבעל, ומסיים והלך וקיבל של זהב דקאי אשליח

[תתלח] שאני גיבור כל כך שחביריו מיראין ממנו מפני גבורתו. [תתלט] שאני עשיר שכל בני עירו מכבדין אותו מפני עושרו ואם לאו אינה מקודש'.

[תתמ] שאני צדיק אפי' רשע מקודש' שמא הירחר תשוב' בלבו.

[תתמא] שאני רשע אפי' צדיק מקודשת שמא הירחר ע"ז בדעתו.

[תתמב] דברי' שבלב אינם דברים. פר"י בין בממון בין בקידושין בין בגירושין ובשבועות ובנדר' אין חילוק, אבל ג' ענייני' יש.

[תתמג] דיש מקומו' דבענ' תנאי גמור ולר' מאיר תנאי כפול, אע"ג דגלי אדעת' שמשום כך עושה כיון שלא התנה בפירור', שמתקיים המעשה אע"פ שלא נתקיים תנאי.

[תתמד] ויש מקומו' דלא בענן אלא גילוי דעת בעלמא (בשעה) [בשעת] מעשה כי הכא דזבנינא ניכסא אדעתא למיסק לארעא דישרא', דגלי אדעת' מעיקר' דאדעת' דהכי זבין כיון שבשעת זבני לא אמ' ולא גלי מתקיים המקח, אבל אי גלי לא. וכן זבין לא הצריכו ליה זוזי דפר' אלמנ' ניווני' [כתובות צו, א]. ויש מקומו' דאפי' גלי דעתא לא בענן היכא דקים לן ביה בודאי שאינו עושה כלל לא בשביל כך, כמו דיש נוחלי' [ב"ב קלא, ב] הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשא' אלא אפטרופא, ובפ' מי שמת [קמד, ב] מתנ' ש"מ בחלה קמא, ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחר' ואחר כ' בא בנו.

[תתמה] וד' נדרים שהתירו חכמי' וכהנה רבות, ואע"פ שדברי' שבלב אינם דברי' מ"מ אינם נהנים. ונודר' להרגים סתם וכו' [נדרים כז, ב], וגם ר' עקיב' [מסכת כלה פ"א הט"ו] שהיה נשבע ומבטל בלבו וחשיב אונס לברר אם אותו ממזר קמא, והיכא שטעה ורוצ' לומ' היום ואמ' סתם, או שאר (טענות) [טעויות] קיימ' לן דצריך דפיו ולבו שוין, ואפי' במידי דלאו

האשה. ואולי חסר כאן, ועיין.

קל'. לפנינו בגמ' מט, א איתא כן בסתמא.

קמ. והיינו בר' יוחנן בגמ' (מט, א), ודלא כחזקיה דעל מנת שאני שונה צריך לידע הלכות. וכ"פ הרא"ש סימן יג ומשום דקאי ר' יוחנן בר' יהודה. אך יעון ברי"ף ב, ב וברמב"ם בהל' אישות פ"ה ה"ד פשטקו כחזקיה ועיי"ש ברי"ף הטעם.

קמא. תיבות אלו אינם ברורות, אמנם כונת רבינו למה דאיתא שם גבי סבלונות או קידושי דהורי אם מת הוא או מתה היא, עיין בתוס' הרא"ש.

קמב. וכן מבואר כל זה מסימן תתמב עד כאן בתוס' הרא"ש וכולל החלוקה לג' עניינים, וכ"כ בקיצור התוס' מט, ב ד"ה דברים. אך דעת הרשב"ם ב"ב קל', ב (הובא גם בתוס' כאן) והראב"ד (הובא גם ברמב"ן וברשב"א) דאין דין תנאי כפול בדיני ממונות רק בגיטין וקדושין בלבד, דלכך כאן אי הוו דברים שבלב דברים הוה מדחי אע"ג שלא כפל הדברים.

לא חיישין. ור"ח מפר' דאפי' הכי חיישין קמ"ל. נר' דאפי' למיעוט דמיעוט' חייש ר"ח [ד]מדמי ליה לגוסס ומגוייד קמ"ל.

[תתנ] המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה (האחת) [כאחת] ז:–נא אינה מקדשת, ולאביי מקדשת האחת קמ"ל.

[תתנא] חמש נשים ובהן שתי אחיות ואמ' להן הרי כולכם מקדשו' לי וקיבלה אחת מהן על ידי כולן, אין האחיות מקדשות אבל האחרות מקדשו', דקיימ' לן את וחמור קני מחצה כפר"קמ"ל, ואם אמ' אחת מהן מקדשת לי אפי' האחיות צריכות גט"ל.

[תתנב] ואם אמ' אחת מכם הראויה לביאה תתקדש לי אין נא: האחיות צריכו' גט. היכ' דאמ' בתך מקדש' לי ובשעת קידוש' אחת מבנותי בסתם אמ', אומ' ר"ת ור"ל דאינה מקדשת אלא המסורכת קמ"ל.

[תתנג] גול ולא נתיאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדש, נב. לקדש בו את האשה אינה מקדש', ואפי' קידוש' דרבנן לא הוי קיב'.

[תתנד] אריס או שותף שלקח מן התפיסה בלא מדה וקידש בו אינה מקדש', ואפי' מצאו בעל הבית ואמ' לו כלך

מהן תתקדש לי לרבא אין מקדשות) ואח"כ: ולאביי וכו'.

קמ"ל. וכפ' הר"ח והתוס' ב"ב קמג, א ד"ה רב נחמן, והריטב"א שהלכה כן. ועיי'ש בתוס' שכתבו דצ"ל דאף דאין הלכה כן מ"מ פריך הגמ' כאן: הא את וחמור לא קנה, דכונת הגמ' דע"כ למיד לא קנה צריך ליישב המשנה א"כ לרבא נמי יש ליישב. וכ"כ הרא"ש סימן כב בג' דעת הר"ף. אך הביא שבעל הלכות העמיד המשנה דוקא באמר בראויה לביאה תתקדש לי, וכן כתב הרמב"ם בהל' אישות פ"ט ה"ב. ועיין ברמב"ן וברשב"א שתמחו עליהם דהא איזו אליבא דהלכתא. ובר"ן כב, א ד"ה גמ' קדושין כתב שטעמם דלא נראה להם לפרש דהגמ' כאן מקשה קושיא שלא אליבא דהלכתא. ועיין עוד ברא"ש (שם) שכתב שיש מחלקים דדוקא שם באומר את וחמור סובר רב נחמן דלא קנה, אבל כאן שאומר במילה אחת כולכם גם רב נחמן מודה דלא קנה כלל, והיינו דלפיו מבואר דלכך הוצרך בעל ההלכות להעמיד המשנה באומר הראויה לביאה תתקדש לי. ובר"ן חילק עוד דבמקנה דוקא אמרינן דקנה מחצה משום שהמקנה רוצה להקנות למי שיכול, משא"כ במקדש שהוא קונה ודאי יש לומר שאינו רוצה להקנות אלא אם יוכל לקנות כל מקחו. ומי'מ הסיק דאין הדבר מחזור להקל בכך, כיון שמצינו בכמה מקומות בגמ' דפרכין שלא אליבא דהלכתא. וע"ע במגיד משנה ובלחם משנה מש"כ בזה. ובדברי רבינו מבואר להדיא דסובר דאי"ח בין הסוגיות, ועכ"צ דמפרש הגמ' כהתוס' הנ"ל. קמ"ל. היינו כאביי דקדושין שאינן מוסרין לביאה הו' קדושין, וכדקיי"ל כן. קמ"ל. כונתו המשורכת שהיא נסרכת אחריו. ובגליון הכת"י כאן יש הגהה: נ"ל דצ"ל המשורכת. וכ"ה בתוס' נב, א ד"ה והילכתא בשם ר"ת, וכ"ה בתוס' הרא"ש נא, ב וברא"ש סימן כה. אמנם יע"ש שהסיק דר"ת חזר בו ולא הורה הלכה למעשה כן, ובדברי רבינו משמע דכן פסק ר"ת גם הלכה למעשה.

קמ"ל. לכאורה כונת רבינו למה דמבואר בתוס' הרא"ש כאן דעיקר החדוש של ר' יוחנן שאינה מקדשת כלל בגזילה ואפילו מדרבנן ולא גזרינן אטו לאחר יאוש, יע"ש שביאר לפי זה הא דאמרינן בגמ' נב, א מי אמר רב כותי.

אונסק"מ. והיכא שיכול לפר' לשונו כמו שחישוב בלבו לא חשיב דבר' שבלב דברים.

נ. [תתמו] כל דסליק אדעת' למידר, ואיכ' דאמ' אדעת' למיסק. והיכא דמצי למיסק אבל מחזר אחר שיירות דלא חזר פליגי להאי לישנ' איכא למ"ד אי בעי סליק יקיים המעש' קמ"ל. הא' לשלוחו צא וקדש לי אשה במקום פלו' והלך וקידש' במק' אחר אינה מקדשת, הרי היא במק' פלו' וקידשה במק' אחר מקדשת, וכן בגירושין.

[תתמו] המקדש אשה על מנת שאין עליה נדר' או מומין ונמצאו עליה נדר' או מומי' אינה מקדש'.

[תתמוח] כנסה סתם תצא בלא כתובה, אבל גיטה בעיא, וכל המומין הפסולין בכהנ' פוסלין בנשים.

נ: [תתמט] המקדש ב' נשים בשוה פרוט', או אחת בפחות משה פרוט' אפ"ה ששלח סבלונות לאחר מיכן אינ' מקדש' שמחמת קידוש' הראשונ' שלח, וכן בקטן שקדש. אמ' רב פפא באתרא דמקדשי והדר משדר סבלונות ומיעוט מסבלי והדר מקדשי אם שלח סבלונות בעדיס קמ"ל חיישין שמא לשם קידוש' שלח, וה"ה במחצ' על מחצה, אבל רובא מסבלי והדר מקדשי

וע"ע בר"ן שתיריך בא"א הא דאי הוה דברים שבלב דברים הוה מהני, וע"ע ברשב"א מש"כ בזה.

קמ"ל. וכן מבואר בספר הישר לר"ת (ירושלים תשיט) סימן קנו והובא ברמב"ן ברשב"א בריטב"א ובר"ן, דמה"ט במתניתין דתרומות פ"ג מ"ח נתכוין לומר עולה ואמר שלמים לא אמר כלום.

קמ"ל. הלשון מגומגם אבל הכונה ברורה דללישנא קמא דאמרינן אי בעי סליק אף שאין יכול לעלות אלא ע"י שיירות חשיב דיכול לעלות והמקח קיים, וכ"ה ברש"י, א ד"ה דאתיליד, וכ"מ בתוס' ד"ה דאתיליד, בתוס' ר"י חזקן, ובר"ן כא, א. אך בר"ח והובא בתוס' רי"ד פירש דללישנא קמא המקח בטל וללישנא בתרא קיים להיפך יע"ש. וע"ע בריטב"א שכתב שכן נראה מדברי הר"ף, ומסיק שם כן. אך לכאורה בר"ף שלפנינו (כא, א) איתא רק דברי הגמרא בלי שום תוספת, וא"כ ליכא שום ראיה בזה. ואולי גירסא אחרת היתה לו בדברי הר"ף.

קמ"ל. וכי"ר רש"י, ב ד"ה חוששין, וכך היא שיטתו דלמסקנה לא חיישין ברובא מסבלי והדר מקדשי לקדושין.

קמ"ל. וכ"ה בר"ח, וכן הביאו התוס' ושאר ראשונים בשמו, וע"ש שביארו שלשיטתו הטעם דחוששין למיעוטא הוא משום חומר דאיסור אשת איש. וע"ע ברשב"א מש"כ בזה. וכן כתבו הרמב"ן, והרשב"א בשם הר"ף וולכאורה צ"ב איך משמע להו כן בדעת הר"ף. וכן כתבו התוס' ד"ה חוששין בשם הר"מ. ולשיטת הר"ח אין צריך בסבלונות לא עדי קיום ולא אמירה לקדושין.

קמ"ל. לכאורה כונתו למה דאיתא ביבמות קכ, ב דלר' שמעון בן אלעזר אין מעדיין אפילו על המגוייד משום שיכול לכוות ולחיות, והיינו אף דזה רק מיעוטא דמיעוטא שיחיה בכה"ג.

קמ"ל. זה תמוה דבכה"ג שמקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת לברע אין מקדשות כדאיתא במתניתין נ, ב להדיא, וכדמסקינן מטעמא דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, ומה דאמרינן בגמ' נא, א דפליגי היינו באומר אחת מהן תתקדש לי. ואולי חסר כאן בדברי רבינו וצריך להוסיף ואינן מקדשות, אבל אם אמר אחת

^[דרושה הבהרה]

אצל יפות ויש לו יפות, אבל במידה או חבילה מקודש'.

[תתנה] ובגול אי שדיך מקודש' ואי לאו אינ' מקודשת. מיהו אי ודאי נתיאשו מקודשת.

[תתנו] נמנו וגמרו המקדש בחלקו בין בקדשי קדשי' בין בקדשי' קלי' אינה מקודשת.

[תתנו] מיהו בבכור בזמן הזה מקודשת כמו שמפ' בפ"ק (דבכורי') [דתמורה] [ז, ב].

[תתנה] במעש' שיני בין בשוגג בין במזיד לא קידש דברי ר' מאיר, ר' יהודה אימ' שוגג לא קידש מזיד קידש.

[תתננ] ובהקדש מזיד קידש שוגג לא קידש דברי ר' מאיר, ר' יהוד' שוגג [קידש] ומזיד לא קידש.

נז: **[תתנ]** באיסורי הנא' לא קידש, מכרן וקידש בדמיה' מקודש', כגו' שמכרן לגוי, או לישראל שיודע שהם איסורי הנאה דהוו מעות מתנה^{קנ}, מכלל למאן דלא ידע הו' גול בידו ואינה מקודש' כפר' יקנ'.

[תתנא] דמי איסורי הנא' או חילופיה' אסורי' למוכר' למחליף אותו אבל לאיניש אחרינ' שריקנ'.

[תתנב] ואם בא ראובן ולקח איסורי הנאה של שמעו' והחליף

הדרך עלך האיש מקדש.

בה לרש"י, אבל בשל הפקר לא. ור"ת פ' דבהפקר נמי שרי כמו גבי פיאה דפ"ק דבבא מציע' [י, א], וכן בנכסי הגר דהוי הפקר פ' חזק' הבתי' [ב"ב מב, א] והמחזיק בהם אפי' רשע לא מיקרי, אלא גבי שכירות.

[תתנא] ועני המנקה בראש הזית [גיטין נט, ב] שאני [דטרה] קפא בהן.

קנ. וכן צידדו התוס' שם ד"ה נקטינן, אך הם דחו צד זה ברעת רבנן. **קנא.** וכ"ה בתוס' הרא"ש, וע"ע בתוס' וברא"ש סימן לא שצידדו דיש חילוק בין עיקרו דאורייתא לעיקרו דרבנן. וע"ע ברמב"ן וברשב"א מש"כ בזה.

קנב. משמע מלשון זה דמפרש ברש"י דתלוי אם הוא מקדשה בכשר המילוי או בשכר ההזאה, וכן דעת הראב"ד בהל' אישות פ"ה ה"ג, אך דעת הר"ח והרמב"ם שם דאפילו אם מקדשה במים עצמם הרי זו מקודשת, משום שיש לה בזה הנאה שיכולה ליטול פרוטה ממי שצריך להם בשכר המילוי, וע"ע ברשב"א [נח, א], בתוס' ר"י חזקן ובמגיד משנה שכתבו שהעיקר כפירוש הרמב"ם.

קפ. כדמוכח ממעשה דרבי אבא ורב גידל בגמ' נט, א דאף דלא ידע רבי אבא דהוה מחפץ רב גידל מ"מ לא לקח לעצמו מטעם דעני המהפך בחררה נקרא רשע. אך צ"ב דנימא דלשולם בכה"ג לא מיקרי רשע ורבי אבא החמיר על עצמו.

קפא. הושלם עפ"י התוס' הרא"ש, ובבתי' שאני בהן.

נח:--נט. **[תתנב]** האומ' לחבירו צא וקדש לי אשה והלך וקידשה לעצמו תנא מה שעש' עשוי אלא שנהג מנהג רמאות, וה"ה לעניין מקח, ואם לא רצו ליתן לו מותר ליקח בעצמו, ואין צריך להדרי ביה, פן יקדמו אחר.

[תתנ] ועני המהפך בחררה ובא אחר וגטלה הימנו נקרא רשע אפי' אי לא ידע דהפך בה חברי^{קפ}. צריך למיהפך

קנב. היינו כמו לגבי מקדש אחותו דפסק רבינו לעיל בסימן תתיט דאדם יודע שאין קדושתן תופסין באחותו וגמור ונתן לשם מתנה.

קנר. וכ"ה בתוס' הרא"ש וברא"ש סימן לא, ויע"ש שכתב שזה דלא כהירושלמי (סוף ה"ט) שדייק ממתניתין דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת דזאת אומרת דמקדשין בגול, עוד כתב שם דאי לאו דברי הירושלמי דחשיב ליה גול היה אפשר' דכיון דבאו לידו המעות בתורת מקח, אף שהמקח בטל וצריך להחזיר המעות מ"מ הני זוזי ניתנו לו להוצאה. ורבינו נקט כהירושלמי, ולכך כתב דבכה"ג דמכרן לישראל הוה גול ואינה מקודשת.

קנא. וכ"ה בתוס' הרא"ש בשם רש"י בע"ז נד, ב ד"ה למעוטי, ובתוס' פסחים כא, א ד"ה עבר.

קנז. כונתו בזה להמבואר בתוס' בבא קמא מא, ב ד"ה נפקא דמאן דדריש אתין ע"כ צריך לסבור לכאורה בר"ש דאוסר גמול במעי פרה, כדמוכח בבכורות ו, ב דמאן דשרי לא דריש אתין, יע"ש מה שהקשו לפי' בשטת ר' יוסי הגלילי. וכתבו דאח"כ רק מ"מ קלוט שראשו ורובו דומה לאמו מותר גם להך מ"ד יע"ש. וכ"כ התוס' במנחות יא, ב ד"ה ור' שמעון.

[תתעב] וכן מרחיקין מצודת הדג מן הדג משום דקפסיק ליה לחיותי^הקסב.

[תתעג] הא' לאשה הרי את מקודשת לאחר ל' יום ובא אחר וקידשה תוך ל' יום מקודשת לו לשני, וה"ה אם לא קידשה אחר מצינא^ה לחזור בהקסב, אבל מספק הוא לר"י אי מצי למיהדר ביהקסד.

נט: **[תתעד]** והשולח גט וביטלו חוזר ומגרש בו, נהי דבטליה מתור' שליחו' מתור' גט לא בטלי, משמ' דאי בטיל בפירו' תו לא מצי לגרש בו, ובפ' השולח [לב, ב] משמ' דאפי' הכי מגר' ואין לעשות מעשה כקס"ה.

פ. **[תתעה]** מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקידש' תוך ל' יום, מקודש' לשניהם לגמרי בודאי, ולאחר ל' אסור' לשניהםקס"ו, פרי"י.

פ.: **[תתעו]** מעכשיו ולאחר מיתה לא הו' קידושין וצריךקס"ז כלל כגר' לגבי גט, ומ"מ חולצ' גזיר' אטו מהיום אם מת. מהיום ולאחר ל' יום הוי גט כמו גבי קידוש', וצריך שיהי' הגט קיים וברשותי', ואם מת תוך ל' (תוך) יום (ש)איפשר בין בגט

קסב. וכ"ה בתוס' הרא"ש, וברא"ש סימן ב ממש בעין דברי רבינו מסימן תתע עד כאן, ובעינ' בתוס' נט, א ד"ה עני יע"ש.

קסג. כר' יוחנן בגמ' נט, א דאתי דיבור ומבטל דיבור, וכדפסקין בגמ'.

קסד. אך יעין בתוס' הרא"ש שכתב דנראה דאי"ח בין ידידה לדידה, והאי דנקטה הגמ' לא בא אחר וקידשה חזרה בה בדידה, משום דהמשנה איירי עליה שהיא קבלה קדושין מאחר ולכך נקטה גם הגמ' כן. ויש להעיר שמלשון החוס' הרא"ש משמע דבתחילה העתיק תוס' שקדם לו שנסתפק בזה ואח"כ כתב דעתו, דזה לשונה צריך לדקדק אי הו' פלגי נמי בדידה אם יכול לחזור בו אם לאו, ואח"כ כתב ולי נראה וכו', ואולי העתיק מדברי רבינו, או מתוס' אחר שקדם לשניהם. וע"ע ברא"ש סימן ג שכתב ג"כ דה"ה אפילו בדידה, יע"ש מה שהוסיף בזה.

קסה. וכ"ה בתוס' הרא"ש ככל דברי רבינו וגם שאין להורות הלכה למעשה, ובעינ' בתוס' נט, ב ד"ה מתורת, וכן הביא הרמב"ן שכן היא גירסת הר"ח כאן, וכן הגירסא לפנינו בגמ'. ועיין עוד ברמב"ן דמשמע שבסוגין גופיה יש ב' גירסאות. ובגיטין שם הכריע בהגירסא מי קא בטיל, דל"ש לבטל הגט כיון שנכתב ונחתם כהלכתו, וזה כספר תורה שנכתב לשמו ש"א לבטלו. וכ"מ בלשון רש"י שם. וכן מבואר ברשב"א דהצידוק אם יכול לבטל הגט או לא תליא בהגירסאות בגמ'. אך יעין בריטב"א שכתב שאין נפק"מ בין הגירסאות וגם לגירסא "מי בטליה" הפירוש דאינו יכול לבטל, וכן צידד החוס' הרא"ש.

קסו. והיינו כר' יוחנן (ס, א) דאמר אפי' מאה תופסין בה, וכן פסק הר"ח, הובא ברמב"ן ברשב"א ברא"ש בסימן ג, ובר"ן כד, ב. אך ברי"ף כד, ב פסק כרב דמקודשת ואינה מקודשת לעולם, ועיין ברמב"ן וברא"ש שהוכיחו כפסק הרי"ף, וע"ע בפני יהושע שהאריך להוכיח כדעת הרי"ף. ועיין ברשב"א דמסיק בדר"ח דהא רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן בכלולה תלמודא, (כמבואר בביצה ד, א), (והרא"ש הוסיף דק"ל (בביצה ד,

בין בקידר' לאו כלום הוא, (בין) [כיון] שלא נגמר [בחיון]קס"ח.

[תתעו] וכל האומ' על מנת כאו' מעכשיו דמי, ואפי' פשט' ידה וקיבלה קידוש' מאחר מקודש' לראשון, וכן לגבי גט אפילו נתקרע הגט או נאבד, ובלבד שיתקיי' התנאי לבסוףקס"ט. ואם קבעו זמן צריך לקיים התנאי בזמן שקבעו, אסור' לינש' עד שיקיים התנאי. ויש תנאי ליכא למיחש שלא יקייםק"ל. הרי את מקודש' על מנת שיש לי כך וכך ויש עדי' שיש לו מקודשת בודאי, ואם אין עדי' מקודש' בספק, על מנת שאראך צרי' להראות לו משלו.

[תתעה] כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן כפול, והן סא קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה, [לא] הוי תנאי, והמתנ' קיימת. (וד') [וג'] חילוקי' יש, ולע' [סימן תתמב] פירשתי גבי ההו' דזבין אדעת' למיסק לארעאק"א. וקיום הדבר חשיב הן אפילו בלשון לאו אם שכב ואם לא שכב, פרי"קעב.

[תתעט] גבי גר צריך ג' בשע' קבלת מצות, אבל בשעת סב טביל' לא צריך, ומיהו לכתחיל' צריך בשע' טבילה (לכל המצות ו)לפני ג'ק"ג.

(ב) דאפילו נגד רב ושמואל הלכה כר' יוחנן. וכ"כ הריטב"א בשם מזור הרב (והרא"ה) דהלכה כר' יוחנן. ועיין עוד ברמב"ם בהל' אישות פ"ז ה"ב שכתב: קידוש' כולן תופסין בה והרי היא צריכה גט מכל אחד ואחד מפני שהיא מקודשת לכולן בספק, ויעיין בר"ן שם שנקט שהרמב"ם פסק כר' יוחנן, אלא שתמא על הלשון מקודשת בספק, וכ"כ הכס"מ יע"ש. אך בלשון הרא"ש שם משמע דהרמב"ם פסק כרב, וכ"כ המגיד משנה יע"ש. וכ"כ הפנ"י דהרמב"ם פוסק כרב יע"ש שהאריך בזה.

קסז. משפט זה אינו ברור, ושמא חסר כאן.

קסה. כל פיסקא זו נמצאת גם בתוס' הרא"ש, (וכן החיקונים על פי הגוסח שם), וע"ע בתוס' ס, א ד"ה כל.

קסט. כרב הונא בגמ' (ס, א).

קע. ונראה שכונת רבינו למש"כ בתוס' הרא"ש שבתנאים שתלוי בידה לקיים אי"צ לחשוש שלא יתקיים התנאי, כגון ע"מ שלא תנשאי לפלוני דר' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו פלוני ולא חיישין שלא יתקיים התנאי, יע"ש שהביא כן בשם בה"ג, וההמשך אינו שייך לזה רק הוא פסק חדש דינא דמתניתין ס, א. ופשוט.

קעא. לכאורה שם לא ביאר כל דיני תנאים, והחילוקים שכתב הם בענין דברים שבלב. ומ"מ זה שייך לכאן שכתב שם אימתי לא בעינן תנאים.

קעב. לכאורה י"ל דכונתו דהכל תלוי במעשה דהיינו אם לא שכב השארי תחת אישך ואם שכב מבלערי אישך, דזה אינו נחשב לאו קודם להן אלא הן קודם ללאו, ולא אולין בתר התנאי שא"כ הוי לאו קודם להן, אלא אולין בתר המעשה וזה חשיב הן קודם ללאו. וכ"מ ברי"ח הובא ברמב"ן וברשב"א. אמנם בתוס' ישנים סבא, בשם ר"ח מבואר לא כך יע"ש, ועדיין צ"ע כוונת רבינו.

קעג. וכ"ה בתוס' סב, ב ד"ה גר ובתוס' הרא"ש, והתיבות: לכל המצות, אינם מובנות, ואולי חסר כאן.

[תתף] ועבד ושפח' קדם קבלת גט שחרור צריכין קבל' מצותקע' בפני ג', כפר"י דטביל' זו דרבנ', אע"ג דצריך מומחה בזמן הזה שליוחותיהו עבדינןקע'.

[תתפא] וכן האומ' לחבירו אם ילדה (אם) בת מקודשת לי לא אמ' כלום, ואם אשתו [מעוברת] דבריו קיימין, לא קיימ' לן אלא כר', דרב נחמ' קיימ' כוותי' בהאשה רבה [יבמות צג, א]קע', מיהו כל היכא דבידו חשיב כאילו בא לעולם כבר.

[תתפב] והנותן ב' פרוטו' לאשה ואמ' לה התק' לי באחת מהן, ובאחת לאחר שאגרש', מספק' ליה לרב אושעיא דכיון דלאחר שיגרשנה אין בידו לקדשה אם לא תתרצה לו [אינה מקודשת], או דילמ' כיון דהשת' תפסי בה קידוש' תפסי נמי בתר הכיקע'. ודקל לפירות קניקע'. וכן יקדשו ידיים לעושיהם דקדישי דהוה בעולם.

סג. [תתפג] על מנת שאדבר עליך לשלטון, א"ר שב"ל והוא שנתן לה שוה פרוט' אבל בשכר לא, כפר"י לעי' פ"ב [סימן תתכז] מכת דע"ז [טז, א] גבי [הגיע] לכיפה, ולא חשיב מלוה ופרוט' דהא אינו מקד' רק בפרוטקע'.

סג: [תתפד] קידשתי את בתי ואיני יודע למי, ובא אחד ואמ' אני קדשתי' נאמן אף לכנוסקע'.

[תתפה] כנסה ובא אחר ואמ' אני קדשתי' אינו נאמן [דלא

קע'. אולי צ"ל כאן: טבילה, במקום: קבלת מצות, וכ"ה בתוס' הרא"ש, וכן נראה מהמשך הדברים שכתב בשם פרי" דטבילה זו דרבנן, ועיין שם בתוס' הרא"ש.

ואינו מחמיקע'. וכ"ה בתוס' הרא"ש יע"ש שהוכיח כן דטבילה זו דרבנן, אמנם לבסוף מסיק דיש לדחות הראיות. ובתוס' שם ד"ה אלא כתבו דאתא כמ"ד דאי"צ קבלת מצות ולטבילה זו לא בעינן שלשה אמנם לא ביארו הטעם. ומש"כ דשליחותיהו עבדינן כ"ה בתוס' הרא"ש ובתוס' ד"ה גר ועיי"ש מש"כ עוד בזה.

קע'. לכאורה צ"ל: לא קיימא לן אלא כרבנן דרב נחמן קיימא כוותיהו, וכן מבואר בתוס' סב, ב ד"ה ואמר ובתוס' הרא"ש, ועיי"ש שהוסיף דצ"ל דר' חנינא אליבא דמ"ד אדם מקנה קאמר ואיהו לא ס"ל, יע"ש.

קע'. ומשמע ברבינו שלפי האמת היו בעיא דלא איפשטא. אך יעוין ברמב"ם בהל' אישות פ"ז הי"ד שכתב דבכה"ג הוה מקודשת, ועיי"ש במגיד משנה שכתב בשם הרשב"א דבעיין איפשטא מסוגיא אחריתי יע"ש, וע"ע בר"ן כו, א שהביא דברי הרשב"א ומסיק להחמיר. אמנם בכס"מ שם כתב דאפש"ל דגם להרמב"ם היו ספק קדושין ומש"כ מקודשת היינו מספק, וכ"כ בב"י אבה"ע סימן מ ד"ה נתן לה.

קע'. ב"ב קמו, ב.

קע'. כונתו דשם פסק רבינו דלהלכה ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, מכוח הדיא דע"ז כמבואר שם, וממילא הכא נמי אינה מקודשת כשאמר לה בשכר כמבואר בגמ' סג, א. ומש"כ: ולא חשיב מלוה ופרוטה דהא אינו מקדשה רק בפרוטה, כונתו דהא דכשנתו לה פרוטה

כל הימנו לאוסרה עליו. האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי ובא אחד ואמר אני קדשתי אינו נאמןקע' לכנוס מפני שמחפה עליו.

[תתפו] ונאמן אדם לומר' זה בני גדול או בתי גדול' לנדר' ולערכין וכו'.

[תתפז] לאיש אסור' הוה [התירה]. היכא דאינו מכחיש דבריו סד נאמן אפי' לאחר זמן, אבל היכא דמכחיש דבריו נאמן דווק' תוך כדי דיבור מטעם מגו, פרי"קסב.

[תתפח] גברא דלא מוחזק לן לא באח ולא בבן אמ' יש לי סד בנים נאמן אפילו באים בנים אחרי כן.

והיב' דמוחזק לן באחיה ולא מוחזק לן דאית ליה בני אפי' בשע' קידוש' [אמר]. [תתפז] יש לי בנ' ואין לי אחים נאמן, דאי בעי פטר לה בגיטה, ואפי' הדר בשע' מיתה לר', אבל ר' נתן אמ' אי הדר בשע' מית' אסור'.

[תתפז] המקד' את בתו סתם אין הבורג' [ב]כלל אפי' שוייתה שליח, דלא שביק איניש מצוה דרמי עליה ועבד מצוה דלא רמי עליה, ואם אמ' בתי הגדול' אע"ג דיש לו בנות קטנ' אינה אסור' אלא הגדולה שבגדולו, כר' יוסי דלא מחית אינ' נפשי' לומר' שאם ישכח על איזה אמ' כיון שיבא לידי ספיק', וכן בנדרקסב אמ' עד הפסח או עד פני פסח, אסור (או) עד שיגיע, (או) [אמר] עד שיצא אסור עד שיצא.

מקודשת זה ל"ש למחלוקת במלוה ופרוטה, דהוא אינו מקדשה רק בפרוטה ובתנאי שאדבר.

קס. וכרב אסי בגמ' סג, ב ודלא כרב. וכ"פ הרמב"ם בהל' אישות פ"ט הי"ב ושאר פוסקים יע"ש.

קסא. כן צ"ל כמבואר בגמ', ובכתי' נשמט כל זה מחמת טעות הדומות. קסב. וכ"כ התוס' בכתובות כב, א ד"ה מנין דהא דילפינן מיגו מדרך קרא הוא משום דפשיטא לן דנאמן אף בכה"ג שסותר קצת דבריו הראשונים, כגון שאמר בתחילה את בתי נתתי לאיש בפני החתן ולא אמר לזה, אבל כשאינו סותר כלל דבריו הראשונים נאמן אף בלא מיגו, ויע"ש מש"כ עוד בזה.

קסג. ומבואר מלשון רבינו דסובר דגם למסקנה הנידון בגדרים תליא במחלוקת אי מודת איניש נפשיה לספיקא או לא, ואף דרבא בדף סה, א מוקי לפלוגתיהו בלישנא דעלמא מר סבר עד קמי פיסחא או עד דמיפני פיסחא, מ"מ ס"ל לרבינו דקיי"ל כתיורין דמוחלפת השיטה. וכן משמע בר"ת. וכ"פ הרמב"ם בהל' נדרים פ"י ה"ז והדיראים השלם סימן ז דהלכה כר' יוסי וכמאי דאפכינן דעד מקמי פיסחא. וכן הביא הרמב"ן בשם הר' משה פאסי. ועיין ברשב"א שהביא בשם הדיראים שם שמבאר דאע"ג דלתיורין דרבא דפליגי בלישנא דעלמא אי"צ להפוכי מילתייהו דר"מ ור' יוסי, מ"מ סוגיא דשמעתא דידן ובגדרים סא, ב כתיורין זה דמוחלפת השיטה, וקיי"ל בסנהדרין ו, א דכל היכא דפליגי תרי אמוראי וסוגיא דשמעתא כחד אוליןן כוותיה. אך התוס' ר"ד, הרמב"ן, והריטב"א נקטו דבאמת לתיורין זה הדינן לומר דלר"מ עד שיגיע ולר' יוסי עד שיצא.

אהל

פסקי מהרי"ח – סה.

חייא

קג

סה. [תתצא] האומ' לאש' קידשתיך בפני פלו' ופלו' והלכו לה' למדינ' הים, והיא אומ' לא קידשתי הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו, וגם אינה צריכ' גט. ואם נישא' ובאו עדים תצא מזה ומזה וכל הדרכי' האלו (באשה) [בה] קפד.

[תתצג] והמקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין ואפי' שניהם מודיקין.

[תתצד] המגרש ולנה עמו בפונדקי ב"ה אומ' אינה צריכ' הימנו גט דהן הן ייחוד והן הן עידי ביאה, ודווק' מן הנשואין, אבל נתגרש' מן האירוס' לא שאין לבו גס בה.

[תתצה] גובה כתובת' מן החבילה כר' מאירקפד.

סה

[תתצב] ¹²²⁴⁵⁶⁷היא אומ' קידשתי והוא או' לא קידשתיך הוא מותר בקרובות' והיא אסור' בקרוביו, ומבקשי' ממנו שיתן גט ואם אינו רוצה כופי' אותו ויתן לה כתובה. וכן משמ' מדקאמ' כופין אמאי גימ' לא ניחא לי

לא מצאתי יותר
לא מפור' ולא סותר
וכי הסופר לבדו יותר
קום כל קישורדיך התר
ערוך השולחן אכול והותר
ובתיקון הנח כל סתר

תתצב

אוצר החכמה

קפד. היינו כדניא דיכמות פז, ב' צא, ב' (ושם איתא לשון זה).

אין דבר שבערוה פחות מב' בשעת חלות הקידושין לא בעי ב', וראיה מפירק האומר, מהרי"ח. ועיין בהגהות ארץ צבי (מהדור' עוז והדר) דלא מסתבר דכונתו דנחשוש בסכלונות כמו במקדש בע"א דהיינו למ"ד דחוששין, דלשון בשעת חלות הקדושין אין מספיק לכונה זו, יע"ש מה שביאר בזה, ומדברי רבינו כאן איכא נמי להוכיח דאינו חושש לדעת היראים לחוש לקדושין בכה"ג.

קפז. לכאורה כונתו דאע"פ שאין הלכה כר"מ מטעמיה מ"מ מחמת תקנת הגאונים הדין שגובה כתובה ממטלטלי, ועיין ברי"ף כתובות פא, ב' דס"ל דעשו לזה גדר שעבוד גמור כמו אליבא דר"מ יע"ש הנפק"מ לענין דילקח במטלטלי קרקע, ודלא כהרמב"ם בהל' אישות פכ"ב ה"ב, ועיי"ש במגיד משנה. ואולי אפי' אם ס"ל דאי"ז שעבוד גמור לענין הנ"ל, כיון דסוף סוף הדין דגובה ממטלטלי כתב רבינו כן.

קפה. דברי רבינו משובשים כאן דהרי מבואר בגמ' בדף סה, א להדיא דלכרע אין כופין ליתן גט, אלא אם נתן מעצמו גט אז כייפינן ליה ליתן כתובה. וע"ע.

קפו. וכ"פ בהלכות גדולות (סוף הל' קדושין), והרמב"ם אישות פ"ד ה"ז, וכן הביא ההג"מ שם שכ"פ רבינו שמחה בשם רבינו חם, והראב"ה. אך היראים (השלם) בסימן ז' פסק כרב פפא, וכתב שכן שמע מאדם גדול. ובסמ"ג עשין מח כתב שראוי להחמיר הואיל ולא נפסקה הלכה כמי. והובא גם במרדכי סו"ס תקלא. וע"ע בהגהות אשר"י ריש פ"ב שהביא מרבינו זזה לשונה: ונראה דבסכלונות יש לחוש אפי' קבלתם אשה אחרת דדילמא שליח שוויתה כיון שכבר קבלו קנין על הקנס, וכ"ש קבל אביה דיש לחוש לפירשיי, וכ"ש לפי' הר"מ, והא דאמרי